

**พระคุณแม่**

## คำนำ

เมื่อได้ฟัง หลวงพ่อทัตตชีโว เทศนาเรื่อง พระคุณแม่ ในโอกาส วันแม่แห่งชาติ เดือนสิงหาคมที่ผ่านมา ในบทเทศนาเพียงหัวข้อแรกที่ว่า การได้แม่เป็นคน ยากแค่ไหน ก็ทำให้ได้ลูกคิดถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาลของแม่ที่มีต่อลูก

เพียงแค่ว่าเราได้รูปร่างที่เป็น "คน" เท่านั้น ก็นับว่า เราได้สมบัติที่มีค่าที่สุด ที่ไม่อาจจะหาสิ่งใดในโลกมาเปรียบปานได้ เป็นสมบัติที่ไม่มีใครในโลกจะให้เราได้เลย นอกจาก พ่อและแม่ เท่านั้น

ยิ่งกว่านั้น เมื่อเราเกิดมาแล้ว แม่ยังต้องป้อนนม ป้อนข้าว อดหลับอดนอน ดูแลเรายามเจ็บไข้ได้ป่วย ให้การศึกษาเล่าเรียน แสวงหาทรัพย์สมบัติให้เรา คอยดูแลเอาใจใส่ห่วงใยเราสารพัด ก็ยังทำให้รู้สึกได้ว่า ไม่ว่าเราจะทำดีกับท่านเพียงไร ตลอดชาตินี้ทั้งชาติ หรือต่อให้รวมชาติหน้าหรือชาติไหนๆ อีก ก็คงจะทดแทนพระคุณท่านไม่ได้หมด

นอกจากนั้น หลวงพ่อทัตตชีโว ยังได้เทศนาขยายความให้เราเห็น "พระคุณแม่" ในแง่มุมต่างๆ อย่างละเอียดลึกซึ้ง ด้วยการยกตัวอย่างจริงๆ ในชีวิตของท่านประกอบ ซึ่งนอกจากจะทำให้เราได้เห็น "ภาพพจน์" ของลูก "ร่วมสมัย" กับเราแล้ว ยังได้ทราบประวัติชีวิตในวัยเยาว์ของหลวงพ่อกอีกด้วย

การที่ได้ฟังและตรึกตรองตาม ก็ทำให้เราทราบว่ามีวิธีหนึ่งที่สามารถทดแทนพระคุณแม่และพ่อได้ โดยไม่เหลือวิสัยของคนเรา อีกทั้งยังเป็นการสร้างสมบุญบารมีให้กับทั้งคุณพ่อคุณแม่และตัวเราอย่างมาก

ฝ่ายวิชาการ วัดพระธรรมกาย เล็งเห็นคุณประโยชน์นี้แล้ว จึงได้กราบเรียนขออนุญาตหลวงพ่อทัตตชีโว ขอนำบทเทศนาเรื่อง "พระคุณแม่" มาจัดพิมพ์เผยแพร่แก่สาธุชน ซึ่งทุกท่านต่างก็ล้วนมีฐานะเป็นลูกของพ่อแม่ด้วยกันทั้งนั้น บางท่านก็เป็นทั้งลูก เป็นทั้งพ่อหรือแม่ จะได้นำหลักธรรมนี้ไปใช้ทดแทนพระคุณพ่อแม่และอบรมสั่งสอนลูกหลานต่อไป เป็นการสนองคุณท่าน ดังที่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เคยตรัสไว้กับพลกนิกรชาวไทยว่า

"ธรรมชาติของมนุษย์ บุตรย่อมเป็นสุดที่รักของมารดา เป็นผู้นำภาวะอันหนักยิ่งสิ่งแรกมาให้ผู้เป็นแม่ ฉะนั้นเมื่อภาระของแม่ที่มีต่อลูกหนักเพียงใด ลูกก็ควรสนองคุณทดแทนด้วยการรับภาระต่อแม่ผู้ให้กำเนิดเพียงนั้น"

ฝ่ายวิชาการ วัดพระธรรมกาย

๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๑

## สารบัญ

พระคุณแม่

ตอนที่ ๑. พระคุณแม่มากพันพรรณา

ตอนที่ ๒. หัวอกแม่

ตอนที่ ๓. การตอบแทนพระคุณแม่

## ปรารภธรรม

กัณฑ์นี้เทศน์เพราะตั้ง	ใจคิด
ถึง "แม่" ด้วยชีวิต	เลือดเนื้อ
บวชบ่มบุญอุทิศ	กายห่าง แม่เฝ้า
ส่งพระธรรมแต่เตื่อ	ต่างหน้าเยี่ยมเยียน
ปราชัญเชียรคุณ "แม่"ไว้	เต็มนภา
เขาสุเมรุเป็นปากกา	ลึกลับเขียน
ขอดมหมอกหมอดมหา	สมุทรสี
ยังว่านั่นเพียงเขียน	สบอ่างเอ๋ยคุณ
บุญใดเกิดแต่เบื้อง	พระนิพพาน
เกียรติเกริกเพราะภิบาล	ถิ่นดาว
ความดีทุกสถาน	ชาติภพ ของลูก
มอบแต่ "แม่" เกิดเกล้า	ทุกถ้วนนาที่

---

## พระคุณแม่

**ขอความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในธรรม แห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จงบังเกิดแก่ทุกท่าน โดยทั่วหน้ากัน**

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลสมัย วันเฉลิมพระชนมพรรษา ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันที่ 12 สิงหาคม 2530 ซึ่งทางราชการกำหนดให้วันนี้ของทุกปีเป็น **วันแม่แห่งชาติ** ด้วยอาตมาขอนำพระธรรมเทศนา เรื่อง **พระคุณแม่และการตอบแทนพระคุณของท่าน** มาแสดงแก่ท่านสาธุชนทั้งหลาย เพื่อเป็นการถวายพระราชกุศลแด่พระองค์ ผู้ได้พระสมณนามว่าเป็น **แม่แห่งชาติ** และเพื่อให้บุญกุศลนั้นถึงแม่ของพวกเราทุกคนด้วย

วันนี้ทั้งวันขอละนะ ห้ามคิดถึงเรื่องอื่น คิดถึงเรื่องแม่เรื่องเดียวว่า ท่านมีพระคุณกับเราในลักษณะไหนบ้าง จะได้มองเห็นทางตอบแทนพระคุณท่านให้ได้ทุกลักษณะไป ปีทั้งปีเราคิดถึงเรื่องอื่นกันมามากแล้ว หลายคนก็พลาดไป ทั้ง ๆ ที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียว พิจารณาแยกแยะเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นคั่งเป็นแคว แต่ไม่ได้แบ่งเวลาคิดพิจารณา แยกแยะพระคุณของพ่อ พระคุณของแม่ให้ละเอียดลึกซึ้ง เป็นเหตุให้ละเลย ไม่ได้ตอบแทนพระคุณของท่านให้ถูกต้องสมควร ซึ่งเท่ากับเสียชาติเกิดความดีทำไว้เท่าไร ๆ ก็ได้อันดับไม่ถึงที่สุด เป็นคนดีที่โลกต้องการไม่ได้

ในทางพระพุทธศาสนา ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นคนดีนั้นจะต้องมีคุณสมบัติหลัก ๆ ทั้งในทางโลกและทางธรรมครบทั้ง 3 ประการ คือ มีปัญญา, บริสุทธิ์, กรุณา หรือพูดอย่างภาษาชาวบ้าน ๆ ว่า ไม่แสบ ไม่โง่ ไม่แล้งน้ำใจ แต่ในบรรดาคนดี ๆ ด้วยกันนั้น ในทางพระพุทธศาสนายังแบ่งคนดีออกเป็นอีก 3 ระดับ คือ ดีแบบประถม ดีแบบมัธยม และดีแบบอุดม คล้าย ๆ กับการแบ่งความรู้ความสามารถของคนตามระดับการศึกษาชั้นแหละ

**คนดีแบบประถม** คือ คนที่รู้จักคุณแต่ไม่ตอบแทนคุณ พวกนี้มีสติปัญญาพอวินิจฉัยได้ว่าใครบ้างเป็นผู้มีพระคุณ แต่เฉยเสียไม่ทำตามกติกา คือรับแต่ฝ่ายเดียวไม่ยอมให้เพื่อเป็นการตอบแทน

**คนดีแบบมัธยม** คือ คนที่รู้จักคุณแล้วก็ตอบแทนคุณด้วย แต่ไม่ประกาศคุณงามความดีของผู้มีพระคุณให้คนอื่นรู้ เก็บไว้ในใจคนเดียว พวกนี้ดีขึ้นมามีระดับหนึ่ง แต่ใจคอยังไม่กว้างขวาง ได้มาเท่าไรก็คืนให้เท่านั้น

**คนดีแบบอุดม** คือ คนที่รู้จักคุณด้วย แทนคุณด้วย แล้วก็ประกาศคุณงามความดีของผู้มีพระคุณให้โลกรู้ เพื่อให้คนอื่นได้พลอยชื่นชมและอยากทำความดีตามท่านไปด้วย ท่านผู้มีพระคุณก็เลยได้บุญทับทวีขึ้นอีก เพราะท่านเป็นต้นแบบแห่งการทำความดี ยิ่งคนทำตามท่านมากเท่าไรท่านก็ยิ่งได้บุญเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แม้เราที่ช่วยประกาศข่าวการทำความดีของท่านก็พลอยได้บุญไปด้วย เพราะเท่ากับเป็นผู้ขยายวงบุญ

ในทางตรงกันข้าม คนไม่ดีคือ คนที่ไม่รู้จักคำว่าบุญคุณใครทำอะไรให้ได้สุขสบาย แทนที่จะสำนึกว่าเป็นบุญคุณ กลับคิดว่าเป็นหน้าที่ที่เขาจะต้องทำให้ ไม่รู้คุณใครทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นเขาจึงไม่ตอบแทนคุณ และที่เลวถึงที่สุดถึงขั้นชั่วช้าสารเลว คือ นอกจากไม่รู้คุณ ไม่ตอบแทนคุณแล้ว ยังซ้ำเนรคุณเสียอีกด้วย

มีเรื่องที่น่าอนาถใจอยู่เรื่องหนึ่ง ที่อาตมาจำเป็นต้องยกมาพูดเสียแต่ต้น พวกเรานั่งสมาธิกันมานานแล้ว หลายคนบ่นว่า การทำให้ใจหยุดนิ่งนี้ยากเหลือเกิน มันคอยจะซัดสายแล่นไปถึงคนนั้นคนนี่ เรื่องนั้นเรื่องนี้อยู่ร่ำไป อาตมาก็ให้เขาจดชื่อลงไปซิว่าคนนั้นคนนี่ที่ว่าใครบ้าง แล้วถามเขาว่าในรายชื่อเหล่านั้นมีคุณแม่ของเราอยู่ไหม เขาตอบว่าไม่มี ดูเถอะเขาคิดถึงใครต่อใครมากมายก่ายกอง ยกเว้นคุณแม่ของเขาคนเดียว

นั่งสมาธิไม่เห็นหน้าคุณแม่ยกไว้ อาตมาไปถามนักศึกษาที่มาปฏิบัติธรรมที่วัด ถามว่า วันหนึ่ง ๆ คิดถึงแม่ คิดจะตอบแทนบุญคุณแม่กันคนละกี่ครั้ง

ไม่ว่าหน้าไหน ๆ อีกอีก ๆ ตอบไม่ได้ ไม่ใช่นับครั้งไม่ถ้วนหรอกนะ แม้กระทั่งวันนี้ก็ยังไม่ได้คิดเลย ไม่ได้คิดมาสักเดือนได้ไหม ไม่ใช่ บางคนบอกปีนี้ทั้งปียังไม่ได้คิดเลย คุณแม่ของเขาตกลำรวจอีกแล้วเป็นรอบสองก็เลยไม่อยากถามต่อว่า ใครหน้าไหนที่นั่งอยู่ในหัวใจของเขาอยู่ตลอดเวลา

พวกเราทุกคน ไม่ว่าจะผู้เฒ่าผู้แก่ล้วนมีแม่ด้วยกันทั้งนั้น แม่ของหลาย ๆ ท่านในที่นี้ก็ละโลกไปแล้วของหลาย ๆ ท่านยังมีชีวิตอยู่ แต่ผู้เฒ่าเป็นไม้ใกล้ฝั่งกระยองกระแยงเต็มที จะอยู่จะไปจะข้ามปีหรือเปล่านั้นก็ไม่ว่า คุณแม่ของอีกหลาย ๆ ท่านก็ยังสาว ยังแข็งแรง อยู่กับลูกกับหลานพร้อมหน้าพร้อมตา แต่ไม่ว่าท่านจะอยู่ในกรณีไหน สิ่งที่เราจะต้องนำมาคิดพิจารณาให้มากคือ เราควรจะทำอะไรจึงจะถูกต้องเหมาะสมจะได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย และที่ควรระวังอย่างที่สุด คือ การกระทำด้วยความหวังดีของเราบางอย่างอาจจะกลายเป็นการทรมานท่านผู้เฒ่าไปก็ได้

อย่างไรก็ดี การที่ใครจะตอบแทนพระคุณใครอย่างสุดชีวิตแค่ไหนนั้น มีความจำเป็นว่าเขาจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าผู้นั้นมีพระคุณจริงและเขาจะต้องมีสติปัญญาคิดได้ด้วยว่า ควรจะทำอะไรเพราะฉะนั้น ในเบื้องต้นนี้ อาตมาจึงขอแนะนำพระคุณของแม่มาแจกแจงโดยละเอียดเสียก่อน

## ตอนที่ 1. พระคุณแม่มากพันพรรณา

นักปราชญ์ราชบัณฑิตในอดีต หลังจากประชุมกันเขียนพระคุณแม่กันเต็มที่ คงจะเขียนติดต่อกันมานานเป็นปี ๆ แล้วก็ยังไม่ยอมหมด ยิ่งเขียนยิ่งเห็นมีแต่เพิ่มยิ่ง ๆ ขึ้น อ่อนใจเข้าก็เลยลงมติว่า "อย่าว่าแต่ใช้อุปกรณ์การเขียนธรรมดา ๆ มาช่วยกันเขียนบรรยายพระคุณแม่เลย ต่อให้เอาเขาพระสุเมรุทั้งลูก มาแทนปากกา เอาน้ำทั้งหมดมหาสมุทร มาแทนน้ำหมึก เอาแผ่นดินฟ้าทั้งผืนมาแทนกระดาษ แล้วช่วยกันเขียนบรรยายพระคุณท่าน จนภูเขาทั้งลูกสึกเหี้ยนหมด น้ำในมหาสมุทรก็แห้งขอด แม้ท้องฟ้าที่กว้างใหญ่ก็เต็มไปด้วยตัวอักษรหมดแล้ว แต่พระคุณของแม่นั้นก็ยังถูกนำมาบรรยายไม่หมด"

ถามว่าคำพูดนี้เกินเลยความจริงไปไหม ก็ตอบว่าไม่เกินเพราะอะไรจึงว่าไม่เกิน เรามาดูกันต่อไป

### การได้แม่เป็นคนยากแค้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า

**กิจฺจ โฉ มนุสฺส ปฏฺิลาโก ความกลับได้อัตภาพเป็นมนุษย์เป็นการยาก คำนี้เกี่ยวกับแม่อย่างไร**

พวกเราที่ได้เกิดมาเป็นคนนั่งอยู่ในที่นี่ อย่างนี้กันว่าตายไปแล้วจะได้กลับมาเกิดเป็นคนอีก ก่อนจะมาถึงวันนี้ ทำผิดพลาดฆ่าสัตว์ตัดชีวิตกันมาแล้ว มากบ้าง น้อยบ้าง ชีวิตต่อไปข้างหน้า ขนาดรู้บุญรู้บาปแล้ว จะเพลอทำกรรมหนักอีกหรือเปล่าไม่รู้ ขอเตือนนะ การได้แม่เป็นคนนะ ยากเอามาก ๆ เลย ถ้าบุญไม่พอ ไม่ได้แม่เป็นคนหรอก จับพลัดจับผลูเข้าท้องสัตว์ เข้าท้องช้าง ม้า วัว ควายไปละก็ แม้จะมีสติปัญญามาก แค้น อย่างดีก็ได้เป็นแค่ควายฉลาดที่สุดในโลก แต่ทำได้ดีไม่ได้เพราะรูปร่างไม่ให้ นึกดูก็แล้วกันมีปัญญา แต่พูดไม่ได้ ได้แต่ร้องเสียงควายแหงะ ๆ จะเกิดประโยชน์อะไรแม้กับควายด้วยกัน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงอุปมาความยากของโอกาสที่ใครคนใดคนหนึ่งจะได้เกิดในท้องแม่ที่เป็นคนว่า

"ในมหาสมุทรที่เว้งว่างสุดจะประมาณ มีเต่าตาบอด 2 ข้าง อยู่ตัวหนึ่ง กบดานอยู่ในท้องมหาสมุทรนั้นเป็นเวลา 100 ปี จึงจะโผล่ขึ้นมาหายใจเฮือกหนึ่ง แล้วก็ดำลงไปกบดานตามเดิม พอครบ 100 ปีจึงจะโผล่ขึ้นมาใหม่ ในมหาสมุทรนั้นมีห่วงกลม ๆ ตาเดียวลอยอยู่วงหนึ่ง ทรงกล่าวว่า โอกาสที่เจ้าเต่าตัวนี้พอโผล่ขึ้นมาแล้ว ได้จังหวะหัวสอดเข้าไปในห่วงตาเดียวพอดีบพอดินะ ยากแสนยากอย่างไร การที่ชีวิตใดชีวิตหนึ่ง จะได้เกิดมาเป็นคนนี่ยากยิ่งกว่านั้นอีก"

ฟังแล้วแทบหมดหวัง อย่าว่าแต่มหาสมุทรเลย เอาแค่อ่าวไทยเท่านั้นแหละ เอาเต่าไปปล่อยสักตัว ต่อให้ตายด้วย เอาห่วงกลมเท่าตัวเต่าไปหว่านสัก 100 ห่วง เรื่องจะดำพูดดำว่ายยังงั้นตามใจมัน โอกาสที่เจ้าเต่าตัวนี้ จะโผล่หัวสอดเข้าไปในห่วงไม่ใช่เรื่องง่าย แล้วโอกาสที่จะเกิดเป็นคนอย่างที่พระพุทธองค์ตรัสจะยากแค้น เพราะฉะนั้นจึงได้บอกว่า เมื่อเกิดมาเป็นคนได้อย่างนี้แล้วจะต้องใช้ชีวิตให้คุ้มค่า

### เกิดเป็นคนได้อย่างไร

บรรดาสัตว์โลกทั้งหลายซึ่งมีเป็นล้าน ๆ ชนิดนับไม่ถ้วนนี้ ถามว่า มีชนิดไหนบ้าง ที่มีรูปร่างเหมาะสำหรับ

ทำความดี ก็บอกว่ามีอยู่ชนิดเดียวคือ คน ผิดจากคน แม่เพียงใกล้เคียงคน ก็ยังทำความดีได้ไม่เท่าคน ยกตัวอย่าง ลิงนี้รูปร่างใกล้เคียงคนมาก แต่จะทำความดีให้ได้เท่าคนนะไม่ได้ เป็นได้แค่ลิง คืออาจจะฉลาดอาจจะเดินเห็นคลองแคล้วกว่าสัตว์อื่น แต่ทำให้เท่ากับคนนี่ทำไม่ได้ เพราะรูปร่างของคน เป็นรูปร่างที่ใกล้เคียงรูปร่างมาตรฐาน ที่เหมาะแก่การทำคุณงามความดีทุกรูปแบบ คือใกล้เคียงกับ **ธรรมกาย** ในตัวของเรา ใครที่ได้รูปร่างเป็นคน ย่อมถือว่าได้อุปกรณ์สูงสุดสำหรับทำความดี เพราะฉะนั้นความดีต่าง ๆ ที่ออกเงยขึ้นไปจากตัวเรานี้ ต้องถือว่า ทุกหยดทุกหยาด ทุกอนุมาจาก แม่พิมพ์ที่ดีของเรา คือแม่ที่เป็นคน ไม่มีแม่ก็เกิดไม่ได้ แม่นั้น ไม่ว่าจะอยู่ในรูปร่างอย่างไรก็ตามที่ เมื่อหล่อหลอมให้ลูกเกิดขึ้นมาแล้ว ลูกเหล่านั้นจะทำความดีสูงสุดไม่ได้ ยกเว้นแม่ที่เป็นคน

อย่าว่าแต่สิ่งที่มีชีวิตเลย แม้สิ่งไม่มีชีวิต จะเป็นถ้วย เป็นชาม เป็นช้อน เป็นรถ เป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ก็ตาม สิ่งของเหล่านี้จะใช้ได้เหมาะสมมีอรรถ ใจ มีความจำเป็นว่า จะต้องได้แม่พิมพ์หรือได้เข้าหลอมที่ดี ถ้าไม่ได้แม่พิมพ์ ไม่ได้เข้าหลอมที่ดี ยิ่งง าย ๆ ก็เอาดีไม่ได้ แม่พิมพ์จึงสำคัญนัก

นี่เป็นชีวิตอย่างเรา ๆ แล้วพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละ บุญขนาดพระองค์ต้องอาศัยแม่ใหม่... ก็ต้องอาศัยเหมือนกัน พระองค์ตรัสเอาไว้ชัดเจนเลยว่า ไม่เพียงแต่พระองค์เท่านั้น แม้พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์เวลาจะมาบังเกิดในโลกนี้ เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งก็คือ **การเลือกพุทธมารดา** ต้องทรงเลือกแล้วเลือกอีกว่าใครหนอจะสมควรเป็นพระมารดา ครั้นเลือกได้แล้วจึงจุดิจจากสวรรค์ชั้นดุสิตลงสู่พระครรภ์

ทำไมคนที่มีบุญมาก ๆ ขนาดที่จะมาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังต้องมีแม่ แล้วจำเป็นต้องเลือกด้วยจำเป็นมาก เพราะแม่เป็นเข้าหลอมเป็นแม่พิมพ์ ถ้าได้เข้าหลอมได้แม่พิมพ์ที่คุณภาพไม่ดีเยี่ยมละก็ เดี่ยวได้ลักษณะที่ไม่สมบูรณ์ คลอดออกมาแล้ว จะทำความดีไม่ได้หรือได้ก็ไม่เต็มที่ ก็ในเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งมีบุญมากมายเหนือมนุษย์ทั้งโลกอยู่แล้ว ยังต้องเลือกแม่ แล้วเราคนธรรมดา ๆ ยิ่งต้องอาศัยแม่ใหญ่เลย ถ้าไม่อาศัยเป็นเอาตัวไม่รอด

### **เกิดแล้วแม่ไม่เลี้ยงก็ไม่รอด**

แค่ได้แม่ที่เป็นคนอย่างเดียว ก็นับว่ามีบุญมากกว่าสัตว์ทั้งหลายในโลกอยู่แล้ว แต่พวกเรายังได้มากกว่านั้น คือได้ท่านเลี้ยงดูเรามาอย่างดีอีกด้วย เคยถามตัวเองบ้างไหมว่า วันที่เราคับขันที่สุดในชีวิตนะวันไหน

บางคนบอกว่าวันที่เจ็บไข้ได้ป่วยปางตาย บางคนบอกว่าวันที่ล้มละลายไม่มีเงินทองติดตัวเลย บางคนบอกว่าวันที่คับขันที่สุดคือวันที่ศัตรูตามล่าเอาชีวิต จริง ๆ แล้วไม่ใช่ วันที่คับขันที่สุดในชีวิตของคนคือ **วันเกิด**

ทำไมจึงว่าคับขัน... ที่ว่าคับขันก็เพราะว่าวันนั้น ตอนที่เรออกจากท้องแม่มาใหม่ ๆ นะ ถามว่ามีแรงไหม...ไม่มี เราจะล้มตายยังไม่มีเลย ตัวแดงแจ๋ เจ็บเนื้อเจ็บตัวแทบขาดใจ จะร้องให้ใครช่วยก็ไม่รู้จะร้องว่าอย่างไร บางคนไม่มีแรงจะร้องแล้ว ๆ เสียด้วยซ้ำ ได้แต่เหঁอะ ๆ แอ๊ะ ๆ ไปอย่างนั้น ผ่าพ่อนที่จะเป็นสมบัติติดตัวมาสักชิ้นก็ไม่มี ล่อนจ้อนมาทุกคน นี่ถ้าแม่ไม่ส่งให้ละก็ไม่มีทางเลย

วันนั้นอาหารก็ไม่มีเป็นของตนเอง ไม่ได้น้านมจากอกแม่ก็ตายแล้ว ไม่ต้องมาก เพียงแค่แม่ไม่คิดว่า เป็นลูก ท่านว่าขับถ่ายออกมาเหมือนอุจจาระปัสสาวะแล้วก็โยนเปลະใส่กองขยะ ป่านนี้พวกเราตายไปแล้วไม่ได้มานั่งอยู่ที่นี่หรอก เพราะตามธรรมดาคนเรานั้น ถ้ามีเหตุเภทภัยเกิดขึ้น เขาก็จะดิ้นรนใช้กำลังขุมใดขุมหนึ่งหรือทั้ง 4 ขุมนี้เป็นเครื่องต่อสู้คือ

1. กำล้างกาย
2. ถ้ากำล้างกายไม่พอ ก็เอากำล้างทรัพย์สินเงินทองไปล้าง ไปล้างน้กเลง ไปล้างคนอื่นมาช่วย ถ้ากำล้างกายก็แล้ว กำล้างเงินก็แล้ว ยังสู้ไม่ไหวอีก ก็ต้องใช้กำล้างขุมที่
3. คือกำล้างญาติ กำล้างพวกพ้อง ให้มาช่วยกันต่อสู้อัน แล้วก็ใช้กำล้างขุมที่
4. คือกำล้างสติปัญญาของตนวางแผนบงการเอาชนะหรือเอาชีวิตรอดให้ได้

ถามว่าเด็กเกิดใหม่มีขุมกำล้างทั้ง 4 อยู่บ้างไหม ...ไม่มีเลย มีอยู่อย่างเดียวคือ ประภาศิตจากแม่ว่านี่ลูกฉัน เท่านั้นเอง จึงมีมืออีกหลาย ๆ มือยื่นเข้ามาช่วยเหลือ แล้วเราก็ค่อย ๆ โตวันโตคืนขึ้นมา แต่กว่าจะโตขึ้นมาพอช่วยเหลือตัวเองได้เนี่ย แม่ก็เหนื่อยสายตัวแทบขาดทีเดียว ถามตัวเองดูว่า การที่จะยื่นมือไปรับเด็กอายุวันเดียวเข้ามาเลี้ยงจนกระทั่งโตนี้ง่ายไหม... ไม่ง่ายเลย แต่แม่เราก็อ่อนแอจนอดไหวได้ น้ำใจของท่านเหลือหลายจริง ๆ

### แม่เป็นหุ้นส่วนความดีของลูก

ตามธรรมดา ใครจะลงทุนเลี้ยงใคร การเลี้ยงนี่ถือว่าเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งด้วยนะ เขาจะต้องมีสัญญาว่า ลงทุนเสร็จแล้วจะต้องใช้คืนงวดละเท่าไรเท่าไร บวกดอกเบี้ยเสร็จสรรพ พวกเราละเซ็นสัญญาให้แม่หรือยังว่า แม่จะเลี้ยงหนูดี ๆ เลี้ยงผมดี ๆ พอได้เงินเดือนแล้วผมจะส่งใช้คืนให้เดือนละเท่าไรเท่าไร เปล่าเลย แม่ทุนหายกำไรหมดทุกคน แล้วทุนของท่านเอาชีวิตเป็นเดิมพันเสียด้วย สิ่งเหล่านี้เราจะไปหาจากคนอื่น หาไม่ได้ นอกจากแม่ของเรา

เพราะฉะนั้น เมื่อเราโตขึ้นไม่ว่าความดีอะไรที่เราสร้างขึ้นมานะ ไม่ว่าจะพูดดี คิดดี ทำดี หรืออะไรที่ขึ้นชื่อว่าเป็นความดี ถ้าจะว่าไปแล้วในความดีเหล่านั้น มีคุณแม่ของเราเข้าหุ้นไว้ตั้งแต่ต้นเลย เพราะว่าถ้าขาดท่านแล้ว เราก็ไม่มีวันนี้ ด้วยเหตุนี้เอง บัณฑิตทั้งหลายท่านจึงได้พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า พระคุณของแม่บรรยายไม่หมด เพราะไม่ว่าเราจะไปทำความดีอะไรให้เกิดขึ้นมา ไม่ว่าจะมากเพียงไรหรือเล็กน้อยขนาดไหนก็ตาม มีท่านเป็นหุ้นส่วนในการทำความดีอยู่ทั้งนั้น

### แม่รักลูกตั้งแต่ยังไม่ได้เห็นหน้า

พูดถึงพระคุณแม่แล้ว ก็ไม่อยากจะบรรยายละเอียดเกี่ยวกับตัวท่านไปแม่สักนิด พวกเราที่ยังไม่ได้แต่งงาน ยังไม่เคยเป็นแม่คน โดยทั่วไปไม่ค่อยรู้หรอกว่า แม่นั้นลำบากเพราะเรามาเท่าไร อาตมาขอชี้แนะพวกหนุ่ม ๆ สาว ๆ นะ ใครที่อยากรู้ว่าแม่ลำบากเพราะเรามากน้อยแค่ไหน ให้ดูเวลาเดินสวนทางกับผู้หญิงท้องแก่ ๆ สักคน ดูให้ชัด ๆ อย่าเพิ่งผ่านเลย ดูแล้วเก็บไปคิด ถ้าไม่ใจหिनจนเกินไปละก็ เราจะนึกสงสารคุณแม่ของเราอย่างจับใจ ไม่อยากเถียง ไม่อยากดื้อกับท่านอีก เพราะภาพนั้นจะกรอกกลับให้เราเห็นอย่างชัดเจนว่า เมื่อก่อนตอนอยู่ในท้องแม่ ท่านก็เดินอ้ออ้าย ๆ ทุกข์ทุกเล เหงื่ออาพิแตกแบบผู้หญิงคนนี่แหละ จะยากดีมีเงินแค่ไหน ผู้หญิงท้องแก่ก็มีความทุกข์ยากเท่าเทียมกันทั้งนั้น

อาดมาซีให้ดูท่านตั้งแต่เริ่มตั้งท้อง เพราะความรักของแม่น่าอัศจรรย์กว่าใคร ท่านรักเราตั้งแต่ยังไม่เห็นหน้า ตั้งแต่ยังไม่เป็นตัวเป็นตนด้วยซ้ำ นับแต่แรกที่รู้ตัวว่าตั้งท้อง ท่านก็รักเราเสียแล้ว ประคบประหงมอย่างดี จะกินจะอยู่ระแวดระวังตัวไปหมด แม้ของชอบถ้ารู้ว่า เป็นอันตรายถึงลูกท่านก็งด ท่านทะนุถนอมเราโดยไม่กังวลว่า เจ้าคนที่อยู่ในท้องโตขึ้นแล้วจะเกร จะแสบแค่ไหน แล้วพวกเราบางคนโตขึ้นมาก็แสบ เสียจนคุณแม่ต้องออกปากว่า

**"รู้ว่าออกมาแล้วจะเถียงแม่อย่างนี้ แม่ไม่เบงออกมาให้ยากหรอก"** บ่นหนักเข้า ลูกหนีออกจากบ้าน แม่ก็น้ำตาตกไปตามง้อลูกกลับมาอีก.. นี่แหละแม่คน

## ถึงร้ายก็รัก

ในปัจจุบันมีลูกบางจำพวกคิดน้อยยกน้อยใจพ่อแม่ ว่าไม่ร่ำรวยเหมือนพ่อแม่คนอื่น เท่านั้นยังไม่พอ เอาปากเป็นทอกเป็นดาบ พุดทิมแทงค่อนขอต่อว่า ท่านไม่ขยันทำมาหากินบ้าง ทำตัวระจอกงอกหงอยให้อายเพื่อนบ้าง บางคนเคียวเขี้ยวข่มขู่พ่อแม่ จะเอาโน่นเอานี่ อาละวาดตะบึงตะบอน แต่ถึงแม้ลูกจะร้ายกาจเพียงใด ท่านก็สู้หวานอมขมกลืน ใครมาว่าลูกไม่ดีเป็นต้องออกรับป้องกันเต็มที่... ลูกฉันดี ๆ วันยังค่ำ

แต่บางทีลูกเศรษฐีก็มีปัญหาไม่เต็ม เมื่อประมาณ 7-8 ปีที่แล้ว มีเศรษฐีคนหนึ่งมาจากภาคใต้ เดินหน้าแหงเข้ามาหาอาดมา บอกหลวงพ่ช่วยที ลูกชายเกรเหลือเกิน นอกจากเกรแล้วยังเคียวเขี้ยวพ่อแม่ จะเอานั่นเอานี่ ให้ไปแล้วก็ไปทำเสีย ๆ หาย ๆ บางทีได้ไม่ทันใจ ก็ด่าพ่อด่าแม่เข้าอีก ไม่รู้จะทำอย่างไรกับลูกคนนี้แล้ว

อาดมาก็เลยแนะนำเขาไปว่า เนื่องจากลูกยังไม่เคยปฏิบัติธรรม จะแนะนำอะไรมากก็ได้ จะบอกให้ไปนั่งสมาธิให้ใจใสแล้วไปดูเอาเองว่า พ่อแม่มีพระคุณอย่างไร จ้างก็ไม่ฟัง ก็ขนาดพ่อแม่ยังด่าเสียเลย มีหรือจะมานั่งสมาธิ เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน ก่อนกลับภาคใต้คราวนี้ ให้ชวนลูกชายตัวแสบ ไปสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าที่ปากเกร็ดเมืองนนท์สักครั้ง จะอ้างว่าอย่างไรก็ตามใจ ให้เขาได้ไปให้ทานเด็กกำพร้าที่นั่นสักมือ แล้วเขาจะเห็นเอง บางทีบุญจะช่วยให้เขาได้คิด แล้วอะไร ๆ จะดีขึ้นเอง เขาทำตามหรือเปล่านั้นไม่รู้ เพราะไม่ได้กลับมาเล่าให้ฟัง

ทำไมอาดมาจึงแนะนำให้เขาไปที่นั่น เหตุผลก็คือ อาดมาอยากให้ลูกชายของเขา ได้ไปเห็นคนที่ไม่มีพ่อ ไม่มีแม่บ้าง ว่าเป็นอย่างไร ทารุณจิตใจขนาดไหน อาดมาได้ข้อคิดอะไรหลาย ๆ อย่างและรักพ่อรักแม่สุดหัวใจ ก็เพราะได้ไปเห็นเด็กพวกนี้เอง

จำได้ว่าตอนนั้นเรียนมหาวิทยาลัยปีสุดท้าย มีอยู่วันหนึ่งพรรคพวกชวนไปเลี้ยงเด็กกำพร้า ที่บ้านปากเกร็ด ที่นั่นมีเด็กอยู่ประมาณ 200-300 คน มีพี่เลี้ยงดูแลเด็กสัก 20 คน เฉลี่ยพี่เลี้ยงคนหนึ่งก็เลี้ยงเด็ก 10-15 คน

พอพวกเราไปถึง เด็ก ๆ พวกนั้นก็วิ่งเข้ามาตะกาย แย่งกันให้อุ้ม แก่เรียกนิสิตชายว่าพ่อ เรียกนิสิตหญิงว่าแม่ เล่นเอานิสิตหญิงหน้าแดงไปตาม ๆ กัน เขาสอนให้เรียกอย่างนั้น จริง ๆ แล้วแกไม่รู้หรอกว่าใครเป็นพ่อ ใครเป็นแม่ เด็ก 3-4 คนตะกายเข้ามาถอดเรา ชุกเข้ามาอย่างกับลูกสิง ฟ้องว่า ตลอดชีวิตแกไม่เคยได้รับความอบอุ่นเลย อะไรต่ออะไรคงขาดแคลนไปทั้งหมด แกจึงต้องรีบแย่งชิงไขว่คว้าเอาไว้ให้มากที่สุด เอาขนมไปแจกก็แย่งกันกิน เอาตุ๊กตาไปให้ เนื่องจากเราไม่รู้จำนวนเด็กมาก่อน ซื่อไปแค่ 40-50 ตัว

แต่เด็กมีอยู่ถึง 200-300 คน พอส่งให้ก็เลยซุลมุนแย่งกัน คนหนึ่งคว้าคอ คนหนึ่งคว้าแขน อีกคนดึงขา พริบเดียวขาด ได้ไปคนละท่อนสองท่อน แล้วก็ทุบกันตึกกัน เอาเลื้อยไปให้คนไหนเก่าขาดแล้ว พี่เลี้ยงเขาก็เอา เลื้อยใหม่เปลี่ยนให้ ของคนไหนยังกลางเก่ากลางใหม่ ก็ไม่ได้เปลี่ยน แก่ก็อีกจกกัน เข้าไปดึงไปทิ้ง ในที่สุด เลื้อยใหม่ก็ขาด ไม่ได้ใส่

เห็นอย่างนั้นแล้วได้คิด สลดใจจูบเลย ตายจริง เด็กพวกนี้เขามีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนเรา เมื่อเรายังเด็ก เราอยากได้เพื่อนรุ่นเดียวกันหลาย ๆ คนจะได้เล่นกันให้สนุก เราไม่เคยคิดเลยว่าเพื่อนรุ่นเดียวกันหลาย ๆ คนจะได้เล่นกันให้สนุก เราไม่เคยคิดเลยว่าเพื่อนจะมาแย่งของกิน แย่งของเล่นเพราะท้องเรออิ่ม ของเล่นของเราก็มามาก แล้วที่สำคัญเรามีความอบอุ่นจากคุณพ่อคุณแม่ เรารู้ว่าท่านรักเรา ใคร ๆ รอบข้างเราล้วนรักเราทั้งนั้น เราจึงมองโลกในแง่ดี รักเพื่อน อยากได้เพื่อนเล่นมาก ๆ บางวันมีตั้ง 20-30 คนเล่น อย่างโน้นเล่นอย่างนี้ เกรี้ยวกราวตึงตึง โดนตีวันละหลาย ๆ รอบ ก็เพราะเรื่องสนุก ๆ นีละ

แต่ว่าเด็กกำพร้าพวกนี้ ไม่ได้มีความรู้สึกอย่างพวกเรา เขาไม่ได้มองว่า คนรอบข้างเขา 200-300 คนนี่คือเพื่อน แต่มองเป็นศัตรูที่คอยแย่งของ แย่งคนที่มารัก แหวดตาของเขาแห่งผาก ว่าแห้วอย่างน่าใจหาย เขาไม่มีแม่พ่อแม่จะให้รัก แล้วคนที่มีพ่อแม่เลี้ยงดูมาถึงขนาดนี้แล้ว ยังจะเอาอะไรจากท่านอีก

### **แม่ความตายมาจ่อคอก็ไม่ทิ้งลูก**

อาตมาเองเกิดในตระกูลชาวไร่ชาวนาอยู่จังหวัดกาญจนบุรี ฐานะทางบ้านไม่ร่ำรวยขนาด มีเงินฝากธนาคาร เป็นถุงเป็นถัง แต่ก็มี ความภูมิใจว่า ครอบครัวของเราไม่เคยเป็นหนี้ใคร เราอยู่กับประสาชาชาวไร่ชาวนา ตอนเรียนหนังสือ อาตมามีเพื่อนฝูงที่ร่ำรวยหลายคน แต่ก็ไม่เคยนึกน้อยใจเลยว่า พ่อแม่ไม่ร่ำรวยเหมือนพ่อแม่คนอื่น คงเป็นเพราะอาตมา จำภาพครวคับชั้นเสียงเป็นเสียงตายเมื่อตอนเด็ก ๆ ได้ติดตาติดใจ คราวนั้น ถ้าไม่ได้ท่านเราคงตายไปแล้ว ดังนั้นถึงยากลำบากอย่างไร ก็ไม่คิดจะเรียกร้องเอาอะไรจากท่านอีก

จำได้ว่าตอนนั้นอาตมาอายุประมาณ 4-5 ขวบ เกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ภาพเหตุการณ์บางตบ อาตมาจำได้แม่นยำ คงเป็นเพราะความกลัวสุดขีดนั่นเอง เสียงลูกระเบิดหล่นตูม ๆ แผ่นดินสะเทือนไปหมด เวลาเครื่องบินเข้าศึกบินมาทิ้งระเบิด ทางราชการเขาจะเปิดหอนเป็นสัญญาณ ให้ชาวบ้านหนีลงหลุมหลบภัย พอเสียงหวอดังขึ้น โยมแม่ของอาตมาไม่รอช้ารีบคว้าข้อมือพี่สาว 2 คน วิ่งลี้วไปที่หลุมหลบภัย ส่วนโยมพ่อ เนื่องจากอาตมายังเล็ก ท่านจึงเอาขึ้นบ่าแบกวิ่งไปอย่างรวดเร็วที่สุด ชาวของอะไรไม่เอาทั้งนั้น ลงหลุมได้ก็กอดกันกลม ออกสันขวัญแหวนไปหมด!

โยมแม่มาแล้วให้ฟังตอนหลังอีกว่า บางคราวขนาดลูกระเบิดหล่นตูม ๆ อาตมายังงอแงจะกินนั่นกินนี่ โยมแม่ต้องวิ่งขึ้นจากหลุมมาเอาลงไปให้กิน แหม...เรานี้ทรมาณพ่อทรมาณแม่จังเลย...

เพราะฉะนั้น โตขึ้นมาแล้ว จึงไม่นึกอยากจะเอาสมบัติอะไรจากท่านอีก นึกอยู่เสมอว่า ท่านเสียชีวิตแล้วเรามาถึงขนาดนี้ รักเรายังกว่าชีวิตของท่าน แค่นี้ก็เกินพอแล้ว เวลาอ่านหนังสือพิมพ์พบข่าว กรณีพ่อแม่ใครตายแล้วลูก ๆ แย่งสมบัติกัน อาตมาก็อดสมเพชสลดใจไม่ได้ ทำไมหนอ ทำไมจึงเป็นคนอย่างนี้ แย่งกันไป ฟ้องกันไป บางคนถูกทนายเอาไปกินหมด

## แม่ตกรรเพราะลูก

มีเรื่องอยากจะบอกพวกเราให้รู้ไว้ เมื่อนั่งสมาธิจนชำนาญแล้วจะพบ พ่อแม่โดยเฉพาะ แม่ที่ตกรรกรร ส่วนใหญ่ตกรรเพราะลูก

ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ง่าย ๆ เวลายุ่งมากตกรร แม่ทำอะไร ร้อยทั้งร้อยแม่ตกรร ไม่เคยฆ่า งวดนี้แม่ฆ่าได้ ขอให้รู้เถอะว่ามันจะทำร้ายลูก ยุ้งกตกรร ลูกเจ็บจิตเดียว บางทีลูกหลับเฉยไม่รู้สึกรู้สีกตัวเสียด ด้วยซ้ำแต่แม่เห็นยุ้งกตกรร แม่เจ็บแทนหนักยิ่งกว่าถูกหอกเสียบเสียดอีก แม่จึงฆ่าได้หมด แม่กล้าขนาดเห็น ช้างเท่าหมูทีเดียว อย่ว่าแต่แม่คนเลย แม่ไ้แก่ที่วัดตัวหนึ่ง ปกติกแล้วเหยี่ยวอย่างกับอะไรดี วันหนึ่ง เหยี่ยวมาโฉบลูกของมันไป ด้วยสัญชาตญาณรักลูก มันบินตามตีเหยี่ยวจนต้องปล่อยลูกไ้ คงไม่ใช่เพราะ เหยี่ยวกลัวไ้แก่หรือรอก มันคงตกใจคิดไม่ถึงว่า จะมีแม่ไ้แก่ตีเด็ดแบบนี้มากกว่า

แม่ฆ่าเขาแล้วด้วยเจตนาครบครันอย่างนี้จะไปไหนรอด เสรปณาติบาต ตกรรกรรทั้งนั้น

แม่บางคนอยากจนทิวเท่าไรทนได้ แต่เห็นลูกทิวทนไม่ได้ เทียวไปชโมยข้าวปลาอาหารของเขามาให้ลูก กิน ลูกอยากได้ของเล่น ไม่มีเงินซื้อให้หันไปหันมาก็ชโมยของเขากอีก ชโมยก็อทินนาทาน ตกรรกรรบางคนไม่ ชโมย แต่โกหกปลิ้นปล้อนหลอกลวงเขามาให้ลูก มุสาก็ไม่พันรกรร วันหนึ่ง ๆ แม่วนเวียนอยู่ขอบปากนรกรร เพื่อลูกทั้งนั้น รักลูกมากแทบจะเอาใส่พานเทินไว้เหนือหัวทีเดียว เพราะฉะนั้นแม่เห็นนรกรรมาขวางหน้าแม่ก็ ไม่พรั่นพรั้ง ขอให้ลูกแม่เป็นสุขเถิด แม่ยอมทุกอย่าง แล้วแม่เหล่านั้นก็เข้าคิวตกรรกรรกันเป็นแถว ๆ

พวกลูก ๆ ทั้งหลายรู้ไว้ด้วย ยิ่งดี ยิ่งอ่อน เอาแต่ใจตัวกระเง้ากระงอดกับพ่อแม่มากแค่ไหน ก็ยิ่ง หานรกรรมาให้ท่านมากขุมขึ้นเท่านั้น

บางคนอ่อน แม่ อยากรกรร กู้ง แม่ก็ไปกะกู้ง แม่ อยากรกรร กบ แม่ก็ไปทุบ กบ ไม่ทุบเองไปให้ แม่ค้าเขาทุบ ก็บาปพอกันนั่นแหละ บางคน แม่ อยากรกรร หอยแครงลวก หอยแครงกิโลหนึ่งหลายตัว แม่ ก็อยู่ในนรกรรนานหน่อย

ทุกวันนี้พ่อแม่จำนวนมาก รักลูกจนขาดปัญญา ไปคอร์รับชัน ไปโกงเขา ฉกชิงวิ่งราวอุตุลุด ต้องติด คุกติดตะราง ตกรรกรรในเมืองมนุษย์เสียดันทาเห็น อาตมาเล่าให้ฟังนี้ยังไม่ขัด ต้องไปเห็นเอง นั่งสมาธิเข้า ไปให้มาก ๆ ให้เห็นพระธรรมกายองค์ใด ๆ องค์ใส่ ๆ องค์สว่าง ๆ แล้วจะเห็นเองว่า ตายจริงเรานี่หานรกรรมา ให้แม่ไม่รู้เท่าไร เห็นพวกแม่ ๆ ในนรกรรแล้วยังไม่ซึ้ง ต้องรอให้เป็นแม่เสียดเอง คราวนี้ละ นึกออกเป็น ฉาก ๆ แน่

## แม่คือครูคนแรกของลูก

พระคุณของแม่ เริ่มตั้งแต่ให้ต้นแบบของความเป็นคนแก่เรา ให้ความทะนุถนอมกลม่อเกลี้ยงเกลียงเรา มาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เมื่อคลอดออกมาแล้วยังให้การเลี้ยงดูอย่างดีรวมทั้งให้การศึกษาแก่เราด้วย

งานให้การศึกษาแก่ลูกนั้น หลาย ๆ คนอาจจะมองว่าเริ่มต้นตั้งแต่สอนให้อ่าน ให้เขียน ก. อะกะ ก. อากา ก.ไ้ ข.ไ้ ความจริงไม่ใช่ นักปราชญ์ทุกยุคทุกสมัย ให้การสังเกตแล้วพบความจริงอย่างหนึ่ง หลวง พ่อขอฝากคุณแม่ ที่กำลังเลี้ยงลูกเล็กอยู่ด้วยนะ ท่านลงมติเป็นเอกฉันท์เลยว่ แม่คือครูคนแรกของลูก ทำไม ท่านจึงเห็นพ้องต้องกันอย่างนั้น ท่านบอกว่า ท่านที่ที่ลูกคลอดออกมาหลังเตะพั้น แม่ต้องทำหน้าที่ครูสอน

สุขศึกษาทันทีเลย ท่านไม่ได้สอนอย่างครูในโรงเรียนหรอกนะ แต่วิธีของท่าน ทำให้ลูกได้วิชาที่ติดตัวไว้ใช้จนวันตาย เขาเก็บข้อมูลสรุปความเอาไว้ว่า ถ้าแม่คนไหนเวลาถูกถ่ายอุจจาระปัสสาวะแล้ว แม่ไม่รีบเช็ดรีบล้าง ปลอ่ยให้นอนจมฉี่จมอ้อยู่นั้น พอลูกโตขึ้นจะมีนิสัยชอบหมก ๆ หมัก ๆ เสื้อผ้าสมบัติที่ชั้น ๆ ใช้แล้วไม่ผึ่งไม่ซัก ไม่ว่าชั้นนอกชั้นในชั้นราหมื่นนับไปหมด น้ำท่าไม่ชอบอาบ เดินไปทางไหนก็เหม็นเปรี้ยวเหม็นสาบจนเพื่อนเมิน

เพราะฉะนั้น พวกเราที่ได้นิสัยดี ๆ รักความสะอาดมาแต่เล็กแต่น้อยนี้ ไม่ใช่เพิ่งมาได้ที่โรงเรียนหรอกนะ คุณแม่ท่านเพาะนิสัยนี้มาให้แล้วตั้งแต่เรายังแบเบาะ นี่ถ้าคุณแม่ของเราท่านปลอ่ยปลละละเลยมาแต่ต้นจะด้วยเหตุใดก็ตาม ต่อให้ส่งเข้าโรงเรียนอนุบาลตั้งแต่เล็ก คุณครูเก่งแค่ไหนก็แก้นิสัยหมก ๆ หมัก ๆ ได้ไม่ตลอดรอดฝั่ง พุดง่าย ๆ แม่เริ่มเป็นครูเราตั้งแต่วันแรกที่เราลืมตาขึ้นมาดูโลกแต่เราไม่ค่อยได้คิดกัน ท่านให้ทั้งการเลี้ยงดูทะนุถนอม และให้การศึกษาแก่เราเรื่อยมา ทั้งโดยตัวท่านเองและส่งไปตามสถานศึกษาที่คิดแล้วว่าดีที่สุด ตามไปฝากฝังเรากับครูบาอาจารย์ จบการศึกษาแล้วก็ยังให้ทุนรอนตั้งตัวหางานให้ทำ ติดตามป้องกันชีวิตเรา จนกว่าท่านจะละโลกไป หลายท่านยังมอมมรดกทรัพย์สินเงินทอง ให้เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตเราแทนท่านอีก สิ่งเหล่านี้ไม่มีใครสามารถที่จะติดตามทำให้เราได้ นอกจากแม่ของเรา คนทั้งโลกแม้แต่ชนชาติที่ไม่ได้ศิวไลซ์อะไรนัก เขายังให้ความเคารพแม่ เพราะความที่พระคุณของแม่มากมายนัก ถ้าไม่ใจบอดจริง ๆ แล้วเป็นต้องเห็นกัน

นี่เป็นความดีระดับที่หนึ่งหรือระดับอนุบาลของคนดี คือ รู้พระคุณของแม่ รู้ขนาดนี้ยังจะคิดตอบแทนหรือยัง ยังไม่แน่ใจ เพราะคนในโลกนี้มีหลายประเภทอย่างที่ว่าไว้แล้ว

## ตอนที่ 2. หัวอกแม่

อาตมาประสบการณ์อีกมากเกี่ยวกับพระคุณของแม่ ทั้งที่เป็นประวัติชีวิตส่วนตัว ทั้งที่รับรู้ได้เห็นมา ด้วยตนเอง และจากคำบอกเล่าที่เชื่อถือได้ แม้บางเรื่องจะเป็นความผิดพลาดแต่หนหลังของอาตมาเอง ก็ไม่คิดปิดบัง จะนำมาเล่าเปิดเผยกันวันนี้ ขอเพียงให้ลูก ๆ ทั้งหลายฟังแล้วคิดถึงซาบซึ้งในพระคุณของแม่ จนต้องรีบกลับไปทดแทนพระคุณท่านโดยด่วน ก่อนที่จะสายเกินไปก็พอใจ

### หนูแดงของแม่

ขอเตือนว่าลูกส่วนมากไม่ว่าหญิงหรือชาย เมื่อโตเป็นหนุ่มเป็นสาว ทำงานทำการเป็นหลักแหล่งมีครอบครัวแล้ว มักจะลืมไปว่า ความรู้สึกนึกคิดของท่านผู้เฒ่าหรือของพ่อของแม่นั้น ไม่ว่าเราจะโตไปแค่ไหนก็ตาม ถ้าท่านยังอยู่ ท่านก็เห็นเราเป็นไอ้หนูแดงตัวเล็กของท่านอยู่วันยังค่ำ ความรู้สึกว่าเป็นพ่อเป็นแม่ของท่านนี้ ฝังลึกเข้ากระดูกไปจนตายทีเดียว ลูก ๆ จะอยู่ในจิตใจของท่านตลอดเวลา เพราะฉะนั้น ถึงแม้เราจะอายุ 40-50 แล้วก็ตามที่ ท่านก็ยังหวังเราเหมือนเมื่อครั้งเรายังแบเบาะอยู่นั้นแหละ

มีอยู่คราวหนึ่ง อาตมากลับไปเยี่ยมบ้าน ไปเยี่ยมสองผู้เฒ่า ตอนนั้นก็ทำงานแล้ว อายุเกือบ 30 มีลูกน้องอยู่ได้บังคับบัญชาที่หลายคน ก็ต้องถือว่าเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว คืนนั้นคุยกับโยมพ่อโยมแม่เสร็จสัก 4 ทุ่มก็เข้านอน เนื่องจากเป็นหน้าร้อน อากาศค่อนข้างอบอ้าวก็เลยไม่ได้ห่มผ้า แต่ว่าก็ติดนิสสัย โยมแม่สอนเอาไว้ไม่ว่าอากาศจะร้อนเท่าไร เวลานอนต้องเอาผ้าห่มปิดอกปิดท้องไว้ เพื่อว่าตอนดึกอากาศหนาวจะได้พอประทังท่านกลัวลูก ๆ จะเป็นหวัด จะปวดท้อง

ประมาณตีสอง พอตีอากาศเย็น ๆ รู้สึกตัวสะดุ้งตื่นขึ้นมา เห็นโยมแม่กำลังห่มผ้าให้ ท่านรู้ว่าลูกคงไม่ได้ห่มผ้า เพราะอากาศตอนหัวค่ำร้อน คงมีแต่ผ้าห่มปิดอกปิดท้องเท่านั้น จึงลุกขึ้นมาห่มผ้าให้ โธ่เอ๊ย...ลูกตัวยังกะซ้าง เป็นหัวหน้าคน มีลูกน้องเกือบร้อย แม่ยังมองเห็นเราเป็นไอ้หนูแดงของแม่อยู่อีก ตอนนั้นไม่เข้าใจแม่ รู้สึกรำคาญว่า ผู้เฒ่านี้ช่างจุกจิกจู้จี้ไม่เข้าใจเรื่อง ก็เลยดุท่านไป "เฮ้อ แม่ไปนอนเถอะ จะมาทวงอะไรนักหนา โธ ๆ กันแล้ว"

ท่านก็ไม่พูดอะไร ห่มผ้าให้เรียบร้อยแล้ว ท่านก็กลับไปนอน มีใครเจออย่างนี้บ้างหรือเปล่านั้นไม่รู้ ถ้าเจอละก็ อย่าไปว่าท่านนะ เพราะว่าใจของท่าน เมื่อไหร่ ๆ เราก็กด ยิ่งจากไปนาน ๆ ยิ่งกังวลห่วงใยสารพัดชะเง้อคอยลูกทุกเมื่อเชือวัน พอเห็นหน้าเราท่านก็ชื่นใจ ทำอะไรให้เราก็ด้วยความรักความหวังดี อย่าไปทำให้ท่านน้อยใจเลย

### คอยลูกมาพร้อมหน้า

เมื่ออาตมาเรียนอยู่ในระดับมัธยม ยังอยู่กับโยมพ่อโยมแม่ พี่ ๆ เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ พี่เรียนจบแล้วก็ทำงานมีครอบครัวอยู่ในกรุงเทพฯ ปีหนึ่งจึงจะกลับไปเยี่ยมบ้านสักครั้ง โดยเฉพาะวันปีใหม่ต้องกลับทุกปี

มีอยู่บางปี พี่สาวเกิดติดธุระไม่ได้กลับไปเยี่ยมบ้านในวันปีใหม่ แล้วไม่ได้บอกล่วงหน้า โยมพ่อโยมแม่ชะเง้อคอยยาวเลย เห็นท่านชะเง้อคอยลูกแล้ว เล่นเอาใจแห้งเหมือนกัน ในชนบทสมัยนั้นไม่ค่อยมีรถยนต์วิ่ง

ผ่าน นาน ๆ จะมีสักคนหนึ่ง พอได้ยินเสียงรถยนต์มาแต่ไกล ท่านจะออกไปยืนหน้าบ้านคอยว่า เมื่อไหร่ลูกจะมา เจ้ารถคันนี้ลูกจะมาไหมนี่ ท่านเดินเข้า ๆ ออก ๆ ทั้งวัน แต่เมื่อลูกไม่มาหรือบางปีมาไม่ครบหน้า ท่านก็ไม่พูดอะไรมาก แต่ว่าท่านนั่งซึม ๆ โยมพ่อก็นั่งซึม โยมแม่มก็นั่งซึม

นี่หัวอกแม่หัวอกพ่อเป็นอย่างนี้ เราอาจจะกำลังเที่ยวสนุกอยู่ อาจจะทำอะไรเพลิน ๆ อยู่ก็ตามที แต่ว่า ท่านไม่ได้นึกเหมือนเรานึกหรอก ท่านนึกถึงเราแต่ในลักษณะของความห่วงใยเสียเป็นส่วนมาก กังวลว่าจะเจ็บไข้ได้ป่วยสารพัด เพราะฉะนั้น พอถึงเวลาแล้ว แค่ว่าเราไม่ไปหรือไปเยี่ยมท่านผิดเวลาก็มีผลถึงขนาดนี้

พวกเรานะ ถึงวัน ถึงเดือน ถึงปี ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในครอบครัวละก็อย่าขาด ไปเยี่ยมคุณพ่อคุณแม่ของเราให้ได้ ถ้าไม่ไปจะเป็นการทรมานคนแก่มากเลย

วันรวมลูก ๆ รวมคนในครอบครัว ส่วนมากที่เป็นที่รู้จักกันก็ คือ วันขึ้นปีใหม่ บางครอบครัวที่มีเชื้อสายจีนก็อาจเป็นวันตรุษจีน ของคนไทยแต่เดิมก็กำหนดเอาวันสงกรานต์ หรือในครอบครัวที่เคร่งศาสนา ก็อาจถือเอาวันเข้าพรรษาหรือวันอะไรก็ตามแต่ ส่วนที่ทันสมัยหน่อยก็อาจเป็นวันเกิดของคุณพ่อคุณแม่

วันเหล่านี้ ถ้าเราขาดไปสักคนหนึ่ง จะมีผลต่อท่านผู้เฒ่าอย่างมาก แต่ถ้าเราไปพร้อมหน้าพร้อมตากัน ท่านจะดีใจ ดีใจเหมือนกับไปได้ยวี่เศษอะไรมาสักชานหนึ่ง เอามาต่ออายุท่านอย่างนั้นแหละ นี่คือลักษณะของความคิดถึงลูกของแม่ของเรา หรือของคุณพ่อของเรา ถ้าลูกคนไหนมองข้ามเรื่องนี้ไป ก็เหมือนทอนอายุท่านผู้เฒ่าทีเดียว

## อยากได้ข่าวจากลูกที่อยู่ไกล

เมื่อตอนที่จบการศึกษาจากเมืองไทย อาตมามีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศ ไปอยู่ 2 ปีไม่เคยส่งจดหมายมาถึงทางบ้านเลย เพราะว่าตอนที่ไปเรียนตอนนั้นลำบากอยู่พอสมควร สภาพหลาย ๆ อย่างบีบบังคับเอาพอแรง แล้วบวกกับเป็นคนไม่ชอบเขียนจดหมาย ซึ่งถ้าจะว่าไปแล้วเป็นนิสัยที่ไม่ดีเลย ลูก ๆ ทั้งหลายอย่าเอาอย่างนะ

ไปอยู่ต่างประเทศได้อาทิตย์หนึ่ง โยมพ่อก็จดหมายไปด้วยความเป็นห่วงลูกชาย แล้วก็บอกว่าทุกคนทางบ้าน โดยเฉพาะโยมแม่คิดถึงมาก อาตมาก็ไม่ตอบ ฉบับที่ 2 ก็เฉยไม่ตอบ อีก 2-3 อาทิตย์ต่อมาฉบับที่ 3 ก็มา แล้วก็ไม่ต้องตอบอีก เพราะว่าถ้าตอบก็ต้องพูดกันตรง ๆ

พูดกันตรง ๆ ก็คือ สภาพที่ไปเรียนไม่สบายเท่าไรนัก ตั้งแต่เข้าห้องเรียน ฟังภาษาไม่รู้เรื่องเลย เพราะภาษาอังกฤษที่เรียนไปนั้น เป็นภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน แต่ว่าไปฟังภาษาอังกฤษแบบออสเตรเลียเข้าก็เลยฟังไม่รู้เรื่อง เหมือนอย่างกับฝรั่งที่มาเมืองไทย เขาเรียนภาษาไทยภาคกลางมา แต่พอมาถึงเมืองไทยแล้ว แทนที่จะอยู่ภาคกลาง กลับไปอยู่ภาคใต้หรือภาคอีสานเข้า ก็คงจะมีการแบบเดียวกันนั้นแหละ เข้าห้องเรียน อย่ว่าแต่จดเลคเชอร์เลย ฟังก็ยังไม่ค่อยจะรู้เรื่อง ก็เลยไม่อยากเล่าให้ทางบ้านฟัง เลยไม่เขียนจดหมายตอบ

พอ 3 ฉบับไม่ตอบ ทั้งโยมพ่อโยมแม่คงน้อยใจ โยมพ่อเลยเขียนจดหมายมาฉบับที่ 4 ท่านเขียนสั้น ๆ บรรทัดเดียว "ลูกรัก ถ้ายังไม่ตายตอบจดหมายพ่อด้วย" แล้วปรากฏว่าไม่ตอบอีก ตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่ง

เรียนจบกลับเมืองไทย ไม่มีการเขียนจดหมายถึงกันและกันเลย ซึ่งการกระทำอย่างนี้ไม่ดีเลยนะ แล้วก็ป็น  
กงกรรมกงเกวียน ลูกศิษย์ทัตตชชีโวไปถึงไหน แล้วไม่เคยเขียนจดหมายมาเล่าให้ฟังเลย ว่าสาระทุกข์สุขดิบ  
เป็นอย่างไร ก็ได้แต่ชะเง้อคอย เมื่อไหร่ลูกศิษย์เราจะกลับมา แบบเดียวกันเลย ไม่ไปไหนซิน่า

นี่ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ยากฝากกับพวกเราทุกคน ๆ คน ช่วยเขียนจดหมายไปถึงคุณพ่อคุณแม่บ้างนะ ใคร  
ที่อยู่ต่างจังหวัดแล้วเข้ามาทำงานก็ดี เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯก็ดี ช่วยเขียนจดหมายส่งไปให้ท่านด้วยแต่ไม่ใช่  
"พ่อครับ แม่ครับ คิดถึงมาก ตอนนี้งินหมดแล้ว"

ถ้ามีเวลาว่างช่วยจดหมายไปถึงท่านเถอะ แล้วเวลาท่านตอบมาเราจะได้อิโวาทตี ๆ จากท่าน เป็น  
อิโวาทชชนิดที่ควักออกมาจากใจ ซึ่งแม้ว่าคุณแม่คุณพ่อของเราท่านจะมีความรู้มีการศึกษาน้อย แต่ว่า  
ประสบการณ์ในทางโลกของท่านมาก แม้ความรู้จะน้อย แต่ว่าท่านจะมีเหตุผล มีคำสรุปในการลุยโลกลุยชีวิต  
ของท่าน เอามาให้เป็นข้อคิดแก่เราได้เป็นอย่างดี แล้วคำพูดไม่กี่คำของท่านนั้นแหละ จะมีค่ายิ่งกว่าทองคำ  
กองสูงท่วมหัวเสียอีก

## ลูกยังไม่กลับ หลับตาไม่ลง

ประสบการณ์อีกเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเองก็คือ พอกลับมาถึงเมืองไทย ก็ติดนิสัยตอนอยู่ต่างประเทศ  
กลับมาด้วย คือ เมื่อตอนใกล้ ๆ จะจบเหลือแต่งานวิทยานิพนธ์ คิดว่าอย่างไรก็จบแน่ ๆ ก็เลยเที่ยวเตร่เฮฮา  
กันพอสมควรเชียว พอกลับมาถึงเมืองไทย ก็กลายเป็นพวกนกฮูก หัวค่านอนไม่ค่อยได้ต้องนอนดิ๊ก ๆ ก็เที่ยว  
ไปตามบ้านพรรคพวกเพื่อนฝูง เที่ยวเตร่เฮฮากันไป กลับมาถึงบ้านก็โน่น ตีหนึ่ง ตีสอง มีอยู่วันหนึ่งกลับมา  
ถึงบ้านประมาณสักตีหนึ่งครึ่ง โยมพ่อโยมแม่ยังไม่นอน ก็เลยถามท่าน "เฮ้า ทำอะไรกันจนตีกะเขียวไม่นอน"

โยมพ่อไม่พูดอะไร มองหน้าแล้วท่านก็เข้านอน แต่โยมแม่พูด

"ก็นั่งรอเรานะซี ไปทำอะไรมานี่ ตั้งตีหนึ่งจะตีสองแล้วเพิ่งจะกลับ"

ก็บอกไปเที่ยวบ้านเพื่อนมา

"รู้ไหมว่าพ่อเขาห้วงจะแยอยู่แล้ว แม่ก็ห้วงเอ็งนะ นั่งรออยู่นี่"

ก็ตอบโยมแม่ไปแบบรำคาญ ๆ "อู๊ย...มาห้วงอะไรกันหนักหนา ชำมน้ำข้ามทะเลไปเป็นปีๆ ยังไม่  
ต้องห้วง แล้วนี่เมืองไทยยังต้องมาห้วงกัน" ท่านก็ถอนใจเสียงดังเฮือก แล้วก็ไม่พูดอะไรอีก ก้มหน้างุดเข้า  
นอน ท่านคงน้อยใจ ท่านรักลูกของท่าน ท่านห้วงลูกของท่าน แต่พอถึงเวลาแล้ว ลูกกลับไม่ได้นึกหรอกว่า  
ท่านห้วงหรือไม่ห้วงอย่างไร กลับไปตำหนิตานเสียอีก มานึกได้ตอนหลังว่า เรานี่ช่างไม่เข้าท่าเลยนะ ทำให้  
ท่านห้วง แล้วยังมาว่าท่านอีก

พวกเราช่วยเอาเรื่องเหล่านี้ไปเป็นกระจกส่องตัวเองกันด้วยนะ เพราะอาตมาเมื่อตอนวัยรุ่น เมื่อจบ  
การศึกษาใหม่ ๆ ไม่ค่อยได้สังเกตเท่าที่ควรจะเป็น แล้วก็ไม่ค่อยนึกอะไรมาก ผู้เฒ่าจะคิดยังไงกับเราก็ช่าง  
ท่านปะไร ยังไง ๆ ท่านก็รักเรา ให้อภัยเราหมดแหละ เพราะฉะนั้นเราจึงทำอะไรตามอำเภอใจหมด แต่ว่า  
ขณะนี้อายุจะ 50 เข้ามาแล้ว ถ้าเมื่อหนุ่ม ๆ แต่งงานไป คงมีลูกหลายคนไปเสียละ แต่ตอนนี้อายุมันอยู่  
ในวัยเป็นพ่อเป็นแม่คนแล้ว ก็เลยได้เข้าใจว่า ผู้เฒ่าจะท่านมีความรู้สึกอย่างไร มารู้อีกก็ตอนนี้โยมพ่อก็เสีย  
ไปแล้ว เหลือแต่โยมแม่อายุ 76 ปี ก็เลยต้องเอามาเล่าให้พวกเราฟังเป็นอุทธาหารณ์

เพราะฉะนั้น ใครที่กลับตึก ๆ ตื่น ๆ แล้วยิ่งชนิดมาเรียกให้ท่านผู้เฒ่าตื่นขึ้นมาเปิดประตูให้ นะ มั่นนำ โดนตุ้มพินหรือตะพดนาบ แต่อาตมาก็พลาดไปแล้ว

มีคราวหนึ่ง ตอนนั้นก่อนไปต่างประเทศ ความที่ไปเที่ยวมาตึก ๆ แล้วก็อยากจะปลุกให้ผู้เฒ่ามา เปิดประตูให้ เลยป็นหน้าตาต่างเข้าไปเอง ท่านตกใจตื่น ลูกขึ้นมาคว่ำหอกเตรียมพร้อม พอได้เห็นท่านก่อนก็ เลยเรียกท่าน ท่านบอกตัวเย็นเลย นึกว่าขโมยป็นบ้านเตรียมจะเสียบอยู่แล้วเชียว ดูซินี้ ไปทำอะไรไว้ก็ไม่รู้ ที่บ้านไม่มีปืนหอก แต่ว่าขโมยพอกก็ชนิดเสื่อเก่าเหมือนกัน ทั้งหอก ทั้งแหลน ทั้งหลาวมีพร้อม ท่านเตรียม เต็มที่เลย นึกว่ามีขโมยมาลอบเหลี่ยม ท่านเงื้อเอาไว้เต็มทีเลย ว่า ถ้าทำถึงพื้นเมื่อไรเสียบเมื่อนั้น พอได้เห็น ท่านก่อน ให้เสียงท่าน ท่านเลยหยุด หลังเย็นกันทั้งพ่อทั้งลูก นี่ก็ฝากเอาไว้ด้วยนะ ได้เจอกับตัวเองมา อย่างนี้

### คูครองของลูก

คราวนี้ยังมีอีก แต่ไม่ได้เกิดในครอบครัวของอาตมา ซึ่งก็เป็นความหนักใจอีกอย่างหนึ่งของคุณพ่อ คุณแม่ ที่อยากจะเล่าให้พวกเราฟัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกสาว ไม่ได้เห็นมากับตา แต่ว่าเมื่อล้อมวงคุยกันก็ เลยได้เรื่องเหล่านี้มา มีครอบครัวหนึ่ง คุณแม่พอเห็นลูกสาวอายุยี่สิบกว่า ก็ตามประสาชาวบ้าน ถึงคราวจะมีครอบครัวกันได้แล้ว คุณแม่ก็มองลูกสาวด้วยความเป็นห่วง จะพูดอะไรก็ไม่เต็มปาก เพราะว่าไอ้หนุ่มที่มา ติดพันลูก ก็จัดอยู่ว่าเป็นคนดี เป็นคนตั้งใจทำมาหากิน แต่ถึงอย่างนั้น แม่ก็เป็นห่วงอยู่นั้นแหละ ได้แต่ถอน ใจอยู่เอื่อย ๆ

วันหนึ่งลูกสาวก็เสียบเคียงเข้ามาประจบ มานอนหนุนตักชวนคุยโน่นคุยนี่ แล้วในที่สุดก็อ้อมแอ้มถาม แม่ว่า มีความเห็นอย่างไรบ้างกับเจ้าหนุ่มคนนี้ ถ้าแม่ไม่ขัดข้อง ก็อยากจะขออนุญาตแต่งงานกับเขา จะให้เขา จัดผู้ใหญ่มาสู่ขอ ลูกสาวว่าอย่างนั้น แม่ก็ถอนใจบอกว่า ถ้าเป็นเมื่อก่อนนี่แม่ก็คงบอกว่าดี แต่ว่าในระยะ 4-5 ปีมานี้ แม่พูดไม่ได้หรอกคำนี้ แล้วแม่ก็ไม่สามารถจะออกความเห็นอะไรด้วยได้

ลูกสาวก็ถามว่า "ทำไมหรือแม่ แม่ไปเห็นข้อบกพร่องอะไรของเขาจึงไม่ออกความเห็น ถ้าแม่เห็นข้อ บกพร่องอะไรก็บอกมาเถอะ ถ้าไม่ชอบมาพากลจริง ๆ จะได้ตัดใจเสียแต่ตรงนี้"

ลูกสาวของเขาก็ดีเหลือเกิน อยู่ในโอวาทแม่ ในที่สุดแม่ก็บอกว่า

"ลูกเอ๋ย ข้อบกพร่องอะไรแม่ไม่เห็น แต่ว่าเดี๋ยวนี้แม่ไม่ค่อยอยากจะใส่ใจใคร เพราะกลัวว่าลูกสาว ของแม่นี้จะเจอเหมือนอย่างกับที่แม่เจอ"

ลูกสาวก็เลยถามว่าแม่เจออะไร แม่ก็ถอนใจเอื่อย "ก็เจออย่างที่ลูกเห็นนี่ไงล่ะ" ลูกสาวก็ยังมองหน้า เล็กเล็ก ๆ แม่ก็เลยถาม

"พ่อของเรานะ เขาเป็นคนดีไหม?"

ลูกสาวบอกว่า "ดีซิ เขานับหน้าถือตากันทั้งบ้านทั้งเมือง โรงงานน้ำตาลของเราก็มี โรงนั่นโรงนี้ของ เราก็มี ไร่อ้อยก็อีกตั้งเยอะแยะ กิจการของเรามีตั้งหลายอย่าง พ่อสร้างมาทั้งนั้น ทำไมพ่อจะไม่ดี"

แม่ก็เลยถามออกไปคำหนึ่ง "แล้วลูกไม่เห็นหน้าพ่อเขามานานแล้วหรือยัง"

ลูกสาวหน้าจ้อย ตอบว่า "เอ...ก็ ก็หลายเดือนแล้วนะแม่ พ่อไม่ค่อยกลับบ้านเลย"

"เออ...นั่นแหละที่แม่ต้องถอนใจ แล้วลูกรู้ไหมเขาไปไหน"

"เขาก็ไปอยู่กับเมียน้อยของเขาซิแม่..." เรื่องมันเริ่มคลี่คลายออกมาอย่างนี้

แม่ก็เลยพูดขึ้นว่า "แม่ไม่เคยเล่าให้พวกลูก ๆ ฟังนะ จริง ๆ แล้วพ่อของลูกนะ เมื่อ 30 ปีก่อนโน้น พ่อของลูกก็เป็นลูกจ้างในบ้านของแม่นี่แหละ แล้วก็คุณตาของลูกเห็นว่าพ่อของลูกนี่ เป็นลูกจ้างก็จริง แต่เป็นลูกจ้างชนิดรักงานมาก รักงานเหมือนยังกับเป็นเจ้าของกิจการเสียเอง ตาของลูกจึงยกแม่ให้กับพ่อ แต่งงานกันแล้วก็มีการเล็ก ๆ อยู่ในบ้านของเราเอง เป็นกิจการแบบอุตสาหกรรมในครอบครัว ตั้งแต่แม่กับพ่อแต่งงานกันมา ก็ตั้งใจสร้างฐานะมาด้วยกัน พ่อของลูกนะ ตี 4 นี้นี่แล้ว น้ำก็ตุม ๆ ก็โอง ๆ พ่อตกไว้เต็มหมด ฟืนผ้าไว้กองท่วมหัวท่วมหูตั้งแต่เช้ามืดเลย ชยันขันแข็งไม่มีใครเทียบได้ เขาเป็นประเภทตื่นก่อนนอนหลัง เพราะฉะนั้น หลังแต่งงานมาได้เพียง 5-6 ปี บ้านเราก็มีฐานะมั่นคง แล้วเพียงเข้าปีที่ 10 พ่อของลูกก็เริ่มสร้างโรงน้ำตาล จากไม่มีอะไรก็มีขึ้นมาได้"

ถ้าจะถามว่าพ่อของลูกดีไหม ก็ต้องบอกว่าเป็นลูกผู้ชายที่มีความสามารถ มีความเก่งกาจคนหนึ่งที่เดียวในยุคนี้ ทั้ง ๆ ที่ความรู้ก็แค่ ป.4 แต่ก็สร้างโรงงานน้ำตาลได้ เราสร้างฐานะกันมาอย่างนี้แหละลูกเอ๋ย แต่ก็อย่างที่ลูกเห็นนั่นแหละ แม่ภูมิใจพ่อของลูกมาตลอดแต่ว่าตั้งแต่ 5 ปีที่แล้วมา หลังจากฐานะของเราเป็นปีกแผ่นแล้ว พ่อของลูกก็มีความประพฤติอย่างที่เห็น คือ ไม่ค่อยกลับบ้าน มีบ้านเล็กบ้านน้อยมันเรื่อยไป แล้วก็ชักทำท่าจะไปกินเหล้าเมายาด้วยซ้ำ นี่แม่ก็กำลังหนักใจอยู่

ดังนั้น ที่ลูกมาถามแม่ว่า เจ้าหนุ่มที่มาหาลูก มาติดพันลูกแม่อยู่ทุกวันนี้เนี่ย เป็นคนดีไหม แม่ตอบไม่ได้หรอก เพราะเมื่อก่อนพ่อของลูกก็ทำทางเอางานเอាកาร ความฉลาดเฉลียวดีกว่าผู้ชายคนที่มาชอบลูกเสียอีก แต่ว่าพ่อก็มาเป็นเสียอย่างนี้"

เพราะฉะนั้นแม่สรุปเลย "แม่ไม่ห้ามนะ ถ้าลูกจะแต่งงานกับพ่อคนนั้น แต่ว่าถ้าแม่เป็นเราละก็ แม่รักที่จะอยู่คนเดียว แม่ไม่แต่งงานหรอก เราไปคิดเอาเองก็แล้วกัน"

นี่คือหัวอกของแม่ เป็นห่วงเป็นใยลูกสารพัดไปหมด แม้ในสิ่งที่ตัวเองไม่มั่นใจกับบอกว่าไม่มั่นใจ สารภาพกับลูกตรง ๆ แล้วก็ชี้ทางเลือกให้ลูกอย่างดี ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าชี้ทางเลือก ชี้ทางออกให้แล้ว ลูกก็คงจะไม่ถูกใจนัก แต่ก็เอาเถอะ ลูกจะถูกใจหรือไม่ถูกใจ อย่างน้อยที่สุด ขอให้แม่ได้พูดตามความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ก็พอใจแล้ว

ในกรณีอย่างนี้ เชื่อว่าพวกเราหลาย ๆ คนคงจะได้เจอกันมาบ้างแล้ว ใครไม่เจอ ถ้าต่อไปข้างหน้าไปเจอลักษณะอย่างนี้เข้า ก็ขอให้หยุดคิด อย่าไปนึกว่าแม่ไม่รัก แม่ก็ตกันนะ หัวอกของแม่นี่มีความรู้สึกที่เราอยากจะเข้าใจ ยกเว้นเราได้อยู่ในฐานะพ่อฐานะแม่บ้างแล้วเท่านั้น จึงจะเข้าใจได้ดี

### ตอนที่ 3. การตอบแทนพระคุณแม่

คราวนี้ก็มาถึงประเด็นที่ว่า เมื่อลูก ๆ ทั้งหลายรู้คุณของแม่ ซาบซึ้งในพระคุณของท่านจนมีความรู้สึก ว่า ถ้าไม่ได้ทดแทนพระคุณของท่าน ก็เหมือนยังเป็นหนี้อยู่ตลอดชีวิต หรือถึงขนาดเสียชีวิตเกิดเช่นนี้แล้ว ในทางที่ถูกที่ควร ลูกจะต้องตอบแทนพระคุณแม่อย่างไร จึงจะครบถ้วนทุกหยดหยาดที่ท่านให้เรามาตลอดชีวิต

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงกล่าวถึงการตอบแทนพระคุณแม่พระคุณพ่อไว้เป็นอุปกมาอุภมัยว่า

**ถ้าบุตรจะพึงวางบิดามารดาไว้บนบาททั้งสองของตน ประคับประคองท่านอยู่บนบานั้น ป้อนข้าวป้อนน้ำ ให้ท่านถ่ายอุจจาระปัสสาวะบนบานนั้นเสร็จ แม้บุตรจะมีอายุถึง 100 ปี และปรณินิบัติท่านไปจนตลอดชีวิต ก็ยังนับว่าตอบแทนพระคุณท่านไม่หมด**

แม้จะรู้ว่า ชาตินี้ทั้งชาติเราไม่สามารถแทนพระคุณท่านได้ทั้งหมด แต่ก็ไม่พ้นวิสัยที่มนุษย์จะทำได้ ชาติเดียวไม่พอ ตามไปแทนคุณท่านทุกชาติก็ยังไหว แต่ต้องรู้วิธี วัชรธรรมชาติของพ่อของแม่ ของท่านผู้เฒ่า คนที่มีนิสัยช่างสังเกต จะสามารถตอบแทนพระคุณพ่อพระคุณแม่ได้มาก

โบราณท่านใช้อยู่คำหนึ่ง ท่านบอกว่า "คนหนุ่มคนสาวนะ มองอะไรก็มองไปข้างหน้า แต่คนแก่คนชราจะมองไปข้างหลัง" มองไม่เหมือนกัน ตอนวัยหนุ่มวัยสาวเราคิดแต่จะสร้างอนาคต คิดจะร่ำรวยจะมีชื่อเสียงจะมีฐานะ จะมีบ้านหลังงาม ๆ มีที่กว้าง ๆ มีวีวีดี ๆ ฝันไปสุดขอบฟ้าเลย แต่ผู้เฒ่าผู้ชราท่านมองไปข้างหลังไปคุยกับท่านละก็ ท่านมักจะเล่าเรื่องเมื่อท่านเป็นเด็กบ้าง เมื่อท่านอยู่ในวัยรุ่นบ้าง เมื่อตอนสร้างฐานะบ้าง ในวันหนึ่งนี้ ใจของท่านมีเรื่องในอดีตโผล่ขึ้นมามากมาย ส่วนของเรานะมีแต่वादภาพในอนาคต ธรรมชาติในตัวระหว่างผู้เฒ่ากับผู้เยาว์ มีลักษณะสวนทางกันอย่างนี้

แต่อย่างไรก็ตาม อย่างที่บอกไว้แล้วตั้งแต่ต้นว่า คุณพ่อคุณแม่ของพวกเราในที่นี้ มีทั้งที่ยังหนุ่มยังสาว ทั้งที่เฒ่าชรา และที่ละโลกไปแล้ว เพราะฉะนั้น อาตมาจึงขอเสนอแนะวิธีการตอบแทนพระคุณพ่อพระคุณแม่ทุกวัย ไล่ไปตามลำดับ ตลอดจนขอแนะนำตัวอย่างวิธีการตอบแทนพระคุณพ่อ พระคุณแม่ ของลูกกตัญญู บางท่านมาเล่าให้ฟังด้วยเพื่อว่าไปตรงกับกรณีของท่านผู้ใดเข้า จะได้เอาไปเป็นเยี่ยงอย่าง

#### การตอบแทนพระคุณแม่แบบเด็ก ๆ

การตอบแทนพระคุณของแม่นั้น เราสามารถตอบแทนพระคุณของท่านได้ตั้งแต่เรายังเล็ก เอาเป็นว่า ถ้าตั้งแต่เล็กไม่ต่อต้าน ไม่อ้อนไม่งอแงกับท่าน ก็ถือว่าเป็นการตอบแทนพระคุณอย่างหนึ่ง ตามที่กำลังเด็ก ๆ จะทำได้ เพราะนั่นเป็นการลดภาระความเหนื่อยยากลำบากของท่านลง ใครเคยเลี้ยงลูกแล้วจะซึ่งเรื่องนี้ ถ้าไปเจอลูกคือเมื่อไหร่ละก็ แม่น้ำตาหยดเพาะ ๆ ทุกทีไป ถ้าได้ลูกอยู่ในโอวาท แม่ชื่นใจไม่เห็น้อยเลย แม่ว่ายังไง แหม...ได้ลูกไม่ดื้อไม่อ้อนอย่างนี้ ออย่าว่าแต่คนสองคนเลย เป็นสิบแม่ก็เลี้ยงได้ แต่ถ้าเจอไอ้ดื้อ ๆ เข้า แม่ก็ร้องได้คำเดียว เฮ้อ... เฮ้อ... แล้วก็ส่ายหน้าดิ๊ก ๆ นี่ถ้าไม่ใช่ลูกแม่ แม่ไม่เอาละนะ

ในการแทนพระคุณให้แก่ท่าน เริ่มต้นตั้งแต่เด็ก คือ อยู่ในโอวาทท่าน ไม่ดื้อ พอโตขึ้นมา ก็ตั้งใจเล่าเรียนเขียนอ่าน ไม่ล้างผลาญสมบัติของท่าน ซึ่งเรื่องเหล่านี้ เราก็รู้ดีกันอยู่แล้ว

การตอบแทนพระคุณแม่ของคุณหนู ๆ ทั้งหลายนั้น หลวงพ่อขอเตือนนะ หนูกำลังอยู่ในวัยกำลังกิน กำลังนอน เห็นอะไรก็อยากกินไปหมด หนูต้องอดใจไว้บ้างนะ อย่าตามใจปากตามใจท้อง หรือกินตามอย่างเพื่อน คุณพ่อคุณแม่ของหนูยังหนุ่มยังสาวอยู่ก็จริง แต่ท่านกำลังสร้างฐานะ หาเงินมาส่งให้หนูเรียนโรงเรียนดี ๆ ให้มีโอกาสได้เรียนชั้นสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ท่านมีเงินเก็บไม่มากหรอก ถ้าหนูอ่อนจะกินโน้น อยากได้อะไรมาก ๆ ท่านก็ไม่มีเงินซื้อให้ เดี่ยวต้องไปลักไปขโมยเขา ดิดคุดติดตะราง หนูจะอยู่กับใคร แล้วนก หนู ปู ปลา ที่หนูอยากได้ เดี่ยวเชิญคุณแม่ให้ไปจับมาให้เล่น ไปฆ่ามาให้กินนั่นนะ บางตัวก็มีแม่ บางตัวก็มีลูก เหมือนหนูกับแม่หนูนั่นแหละ แล้วมันก็รักกันด้วย หนูต้องคิดเอาใจเขามาใส่ใจเราให้มาก ๆ อย่าหาเรื่องให้พ่อแม่ต้องทำบาป ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตมาให้หนู เป็นการทำให้ท่านตกนรกเสียเปล่า ๆ

นี่เป็นเรื่องของการตอบแทนพระคุณแม่พระคุณพ่อ เมื่อท่านยังหนุ่มยังสาวยังแข็งแรง ซึ่งตอนนั้นแน่นอนพวกเราทุกคนยังเป็นเด็ก ก็ตอบแทนกันแบบเด็ก ๆ ไป แต่เรื่องสำคัญ ที่อยากฝากเป็นข้อคิดกับพวกเรา ก็คือ การเลี้ยงดูตอบแทนพระคุณท่านในวัยชรา เป็นเรื่องที่ถูกทุกคนต้องทำ ถ้าไม่ทำถือว่าเสียชาติคน แต่การเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อท่านอยู่ในวัยชรา นั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ บางคนบอก แหม... จะไปยากอะไรมีเงินเสียอย่างก็เลี้ยงแม่ได้ ขอค้านว่าไม่จริง การเลี้ยงแม่เป็นเรื่องใหญ่ เพราะแม่มีความผูกพันกับลูกมาตั้งแต่ลูกยังอยู่ในท้อง ท่านย่อมตั้งความหวังเอาไว้กับลูกมาก ยิ่งกว่านั้น สภาพความเป็นผู้หญิงของท่าน การให้กำเนิดลูกแต่ละคนของท่าน ทำความบอบช้ำทั้งร่างกายและจิตใจมาตลอดครึ่งก่อนชีวิต เพราะฉะนั้นท่านจึงมีความเปราะบางมากเป็นธรรมดา คนที่จะเลี้ยงแม่ได้นั้น นอกจากจะต้องมีฐานะพอสมควรแล้ว สิ่งที่จะต้องทำตามอีกก็คือ ต้องรู้จักท่าน ถ้าไม่รู้จักท่าน เลี้ยงแม่ดูแลแม่ไม่ได้

อยากจะทำให้พวกเราถามตัวเองเสียเดี๋ยวนี้เลยว่า เคยสังเกตบ้างหรือเปล่าว่า เสื้อผ้าชุดอย่างไร แบบอย่างไร สีอะไร เนื้อผ้าเป็นอย่างไรที่แม่ชอบ เคยสังเกตไหม ถ้าไม่เคยก็ใช้ไม่ได้ อย่างนี้เลี้ยงแม่ไม่ได้หรอก

### **เลี้ยงดูผู้เฒ่าอย่าทำให้ท่านน้อยใจ**

พ่อแม่ยามแก่ชรา โดยทั่วไปก็มีลูกเหลืออยู่ในบ้านเพียงคนสองคน นอกนั้นก็แยกย้ายกันไปทำมาหากิน ไปตั้งครอบครัวใหม่กันหมด บางครอบครัวเหลือเพียงสองคนตายาย ลูกหลานแยกไปตั้งรกรากอยู่เสียไกลคนละภาค คนละประเทศ ความว่าเหว ความน้อยใจจึงเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ แล้วอำนาจแห่งความน้อยใจของผู้เฒ่านี้ เอาเรื่องทีเดียว ใครดูแลพ่อดูแลแม่ อยากจะเอาบุญกับท่านละก็ อย่าทำให้ท่านน้อยใจได้ ถ้าน้อยใจเดี๋ยวพาลจะตายเอาง่าย ๆ

อาตมามีประสบการณ์ เมื่อโยมพ่อยังมีชีวิตอยู่ มีอยู่คราวหนึ่งโยมพ่อป่วย ได้ทราบข่าวว่าเป็นแค่นิด ๆ น้อย ๆ งานยุ่ง ๆ ก็เลยไม่ได้ไปเยี่ยม แต่พออีก 6-7 วัน ทางบ้านโทรเลขมาแล้ว บอกว่าป่วยหนัก นึกแปลกใจ เอ๊ะ! ก็เป็นไข้ธรรมดา ทำไมเกิดมาป่วยหนัก ก็เลยรีบไป

ปรากฏว่าตั้งแต่ท่านป่วย ชาวไม่ยอมกิน น้ำไม่ยอมดื่ม ยิ่งยาด้วยแล้วไม่ต้องพูดถึง ไม่ยอมแตะเลย เมื่ออาตมาไปถึงบ้าน ท่านมีอาการเพียบแล้ว ก็เลยบอกท่าน ไปโรงพยาบาลเถอะ ท่านบอกไม่ไป จะตายที่บ้านนี่แหละ อ้าว แล้วกัน ทำไมจะมารีบตายเสียเล่า ท่านบอกท่านจะตาย คะยันคะยออย่างไรก็ไม่ยอมไป คะยันคะยอท่านมาก ๆ เช้า ท่านว่าอย่างไรรู้ไหม... ท่านว่า "อ้อ...กลัวจะตายรบกวนใช้ไหม ถึงจะไล่ให้

ไปตายโรงพยาบาลนะ" เอ้า เป็นอย่างนั้นเสียอีก ตอนนั้นก็บวชพระแล้วท่านเป็นโยมพ่อเราเองก็เลยไม่ฟังเสียง มาถึงขั้นนี้แล้ว ซ้อนตัวท่านอุ้มขึ้นรถเลย ไปส่งโรงพยาบาล ไม่ฟังเสียงท่านทั้งนั้น ไปถึงโรงพยาบาลให้หมอเขาตรวจ เขาเช็คเรียบร้อยแล้วก็บอกว่า ต้องอยู่โรงพยาบาลก่อนไม่ยอมให้กลับบ้าน แต่ท่านจะกลับให้ได้

ผลสุดท้าย อาตมาก็เลยต้องไปจำวัดอยู่ที่โรงพยาบาลด้วย ไม่อย่างนั้นท่านไม่ยอมอยู่ ให้ใครไปอยู่ด้วยก็ไม่เอาทั้งนั้น พี่คนไหน ญาติคนไหน ท่านไม่เอาด้วยทั้งนั้นแหละ ต้องให้พระลูกชายอยู่ด้วยถึงยอมอยู่ ชักใช้ไล่เรียงกันก็ได้ความว่า เมื่อตอนท่านเริ่มป่วย พี่สาวพูดกับท่านไม่เพราะ พูดไม่เพราะไป 2-3 คำ ก็คงจะงานมากเหนื่อย ๆ ก็เลยพูดไม่เพราะไป ท่านน้อยใจเอาขนาดไม่กินข้าวกินปลา หยูกยาไม่กิน คิดจะตายทำเดียว

ก็ฝากพวกเราเอาไว้ ใครเลี้ยงดูผู้เฒ่าละก็จำไว้ละ ถึงผู้เฒ่าจะมีกำลังบุญพออยู่ได้นานอีกถึง 10 ปี 20 ปีก็ตาม แต่ถ้าน้อยใจแล้วตาย ใจเสาะเลยแหละ มันแพ้กน้อยอยู่ อย่าให้น้อยใจได้เชียวนะ แค่น้อยใจว่าลูกหลานไม่ยอมให้อยู่ก็อายุสั้นแล้ว หรือน้อยใจว่าลูกหลานไม่ให้ความเคารพ เดียวก็ตาย อยู่ไม่ยืดหรอก เพราะฉะนั้น ดูแลผู้เฒ่า ห้ามเด็ดขาดอย่าทำให้ท่านน้อยใจ

ไปคราวนั้นดูแล้ว ถ้าอาตมาไปซาลักวันหรือสองวันก็คงไม่กลับ เพราะคนเราลองว่า ข้าวไม่กิน น้ำไม่ดื่ม ยาขวางทั้ง 5-6 วันนี่ไม่ไหวแล้ว ไปอยู่ด้วยคราวนั้นประมาณอาทิตย์หนึ่งค่อยฟื้น แล้วถึงได้รู้ว่า อ้อ...ไอ้อ่านาจแห่งความน้อยใจของผู้เฒ่านี้ เอาเรื่องเชียว

## หาทางให้ท่านชื่นใจ พูใจ

อีกเรื่องหนึ่ง เมื่อไม่ให้น้อยใจแล้ว ต้องหาทางให้ท่านชื่นใจ พูใจด้วย ทำได้เท่าไรดีเท่านั้น แล้วอายุท่านจะยืน

ก็มีตัวอย่าง เจ้าของทรัสต์แห่งหนึ่ง ไม่ต้องเอ่ยชื่อท่านละนะ ท่านก็คนดังคนหนึ่งเหมือนกัน ท่านเป็นลูกคนที่ 4 หรือที่ 5 ของคุณพ่อคุณแม่ พ่อแม่ของท่านพูดง่าย ๆ ก็มาจากจับกังเก่า แต่ว่าท่านตั้งฐานะได้จนกระทั่งเป็นเจ้าของทรัสต์ มาตั้งฐานะอยู่ในกรุงเทพฯ เมื่อเป็นอย่างนั้น ก็เลยไม่ค่อยได้กลับไปเยี่ยมบ้านที่อยู่ต่างจังหวัด วันหนึ่งกลับไปเยี่ยมบ้าน ไปเยี่ยมเตี่ย ไปเยี่ยมแม่ ปรากฏว่าที่บ้านมีเตี่ยกับแม่ 2 คนอยู่ด้วยกัน มีคนใช้คนหนึ่ง ลูกก็คน ๆ เข้ากรุงเทพฯ หมด ไม่ก็ย้ายไปทำมาหากินที่อื่น ตกลงผู้เฒ่าอยู่กับคนใช้ลูก ๆ ไม่ได้มาดูแลหรอก มีแต่คนใช้ดู พวกนี้ให้คนใช้เลี้ยงเตี่ยเลี้ยงแม่

พอเจ้าของทรัสต์คนนี้ก็กลับไปเยี่ยมบ้าน เห็นแม่กับเตี่ยสองผู้เฒ่านั่งตาลอย ๆ ใจลอย ๆ โทรม ๆ ก็เลยถาม เพราะว่าเจ้าของทรัสต์นี่ส่งเงินมาให้เตี่ยกับแม่ใช้อยู่เป็นประจำ แต่ว่าไม่ค่อยได้กลับมาเยี่ยมท่าน นึกว่าพี่ ๆ เขาดูปรากฏว่าพี่ ๆ น้อง ๆ ไม่มีใครได้มาดูแล ถามถึงพี่ ๆ น้อง ๆ ว่ามาเยี่ยมแม่เยี่ยมเตี่ยบ้างหรือเปล่า เตี่ยบอกว่าไม่เคยเห็นมันตั้งครึ่งค่อนปีแล้ว ถามเตี่ยว่า เขาติดธุระอะไรหรือ.. เตี่ยตอบว่า

"จะไปรู้มันเรื่อง เตี่ยแก่แล้ว แม่แก่แล้ว จะไปมีความหมายอะไรเฮอะ มันยังอุตส่าห์เรียกเตี่ยเรียกแม่ก็ตีตายแล้ว จะไปเอาอะไรกับมัน" ผู้เฒ่าน้อยใจ

ก็ได้ข้อคิดว่า การที่ใครส่งเงินส่งของไปให้พ่อแม่ใช้อย่างเดียวไม่พอนะ ยังดีที่เจ้าของทรัสต์ท่านนี้เป็นคนใช้ได้ทีเดียว บอกว่าชินปล่อยให้เป็นอย่างนี้ แม่กับเตี่ยคงจะอายุสั้น ท่านทำอย่าง ท่านก็วางหมากใหม่

พอดีถึงคราวจะเปิดเทอม ถึงคราวพี่ ๆ น้อง ๆ ขาดเงินขาดทอง ตามธรรมดาพี่ ๆ น้อง ๆ เหล่านี้ ถ้าขาดเงินขาดทองก็มาหยิบมายืมจากท่านทั้งนั้น แล้วท่านก็หลงเข้าใจผิดว่า นี่เขาเป็นที่เป็นที่น้อง เขาดูแลดี ดูแลแม่อย่างดี เพราะฉะนั้น จะเอาอะไรก็เอาไม่เคยหวงให้หมด ก็เพิ่งไปเห็นกับตาละว่า จริง ๆ แล้วเขาไม่เคยไปดูแต่ดูแม่เลย ก็เลยวางแผน เวลาหลาน ๆ ก็ดี พี่ ๆ น้อง ๆ ก็ดี ติดขัดเรื่องเงินมา ท่านไม่ให้ บอกให้ไปขอแต่ดูแม่ ท่านไม่ให้เอง เพราะท่านเอาเงินไปให้แต่ดูแม่แล้ว ถ้าใครจะมาขอมาหยิบมายืมอะไร ให้ไปเอากับแต่ดู

ได้ผลทันตาเห็น ที่บ้านแต่บ้านแม่กลับครึกครื้นขึ้นมาอีกที ลูกหลานกลับมาเต็มบ้าน หลานได้มากราบอากงกราบอาม้า กราบปู่กราบย่า ลูกกลับบ้านมากกราบมาไหว้ เขยสะใภ้ยังมาหา บ้านผู้เฒ่าค่อยกลับมามีชีวิตชีวาขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ทำให้ผู้เฒ่ากระปรี้กระเปร่า เป็นการต่ออายุผู้เฒ่าไปได้อีกเหมือนกัน อย่างนี้จะถือว่า เป็นอุบายก็เป็นอุบายที่เป็นกุศล ท่านเรียกว่า กุศลโอบาย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ ทำเถอะไม่มีพิษ ไม่มีภัย ไม่ใช่เป็นเหลี่ยมเป็นค้อนอะไรนะทำ

วิธีการใด ๆ ที่จะทำให้ผู้เฒ่าอายุยืน ถ้าทำแล้วไม่ผิดศีลผิดธรรมละก็ทำเถอะนะ ทำแล้วได้บุญด้วย แต่ชนิดซื้อเหล้าไปฝากพ่อนี้ไม่เอานะ อย่างนี้ทั้งลูกทั้งพ่อลงนรกด้วยกันทั้งคู่ แหม... ไปต่างประเทศมาได้ไปสวย ๆ มาฝากแม่ จะให้แม่เล่นให้ชื่นใจ ไม่เอา อย่างนี้อ่าไปทำ อย่างนี้ไม่เป็นบุญไม่เป็นกุศล

### ผู้เฒ่าไม่ชอบย้ายจากบ้านเดิม

ธรรมชาติของท่านผู้เฒ่ามีอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่ชอบย้ายจากบ้านเดิม สมัยที่ท่านมีลูกเล็ก ๆ อยู่พร้อมหน้า หรือเมื่อตอนที่ท่านทั้งสองมาลงหลักปักฐานอยู่ด้วยกัน บางทีเนื่องจากเรามีความจำเป็นเรื่องอาชีพเรื่องการทำมาหากิน ต้องไปอยู่ไกล ๆ ญาติพี่น้องก็น้อย ไม่อยากปล่อยให้ท่านอยู่ตามลำพัง รบเร้าให้ท่านมาอยู่ด้วยกับเรา ท่านก็ไม่มา รู้ว่าท่านเคยอยู่ชนบท ไม่ชอบมาอยู่กรุงเทพฯกับเรา ท่านรำคาญเสียงรถกิ้ง ๆ กัง ๆ เข้า... เราก็อุตสาหะไปจัดที่จัดทางปลูกบ้านให้อยู่ห่างจากตัวเมือง รดราหาไว้พร้อม จะได้อยู่กันสะดวกทั้งครอบครัว ท่านก็ไม่ยอมมาอีกรบเร้าหนัก ๆ เข้าท่านว่าอย่างไร ท่านบอก "ลูกเอ๊ย ไม่ใหญ่่นะย้ายแล้วมันจะฉะฉานะลูก" ท่านว่าเชียวแหละ ก็จริงของท่าน ต้นประตูต้นโต ๆ ดอกสวยสะพรั่ง เราอยากได้มาปลูกไว้ที่บ้านแต่ใครลองไปย้ายมันซิ มันฉะฉานตาเห็นเลย ผลสุดท้ายก็ต้องทิ้ง ทิ้งต้นประตูไว้ในป่า เหมือนทิ้งคุณพ่อคุณแม่ผู้เฒ่าของเราไว้ที่บ้านนอกบ้านเดิมนั้นแหละ

บางทีท่านก็บอกต่อไปว่า "เอาแม่มาอยู่อย่างนี้ แล้วเอ็งก็ปล่อยให้แม่ นั่งคุยแต่กับคนใช้ เดี่ยวแม่กลุ่มตาย รอบ ๆ บ้านแม่ไม่รู้จักใครสักคน หากคนที่รู้จักคุยด้วยก็ไม่ได้ พวกเอ็งพอเช้าก็ไปทำงาน กว่าจะกลับบ้านก็เย็นก็ค่ำ"

ท่านไม่เอากับเราหรอก อย่างดีมาอยู่ด้วยเป็นครั้งคราว 5 วัน 7 วัน ท่านก็เบื่อ เดี่ยวท่านก็จะกลับแล้ว

เพราะฉะนั้น การเลี้ยงแม่ไม่ง่าย นอกจากเราจะรู้ใจท่านเสียจริง ๆ ทุกอย่าง ท่านชอบอะไรคุณอย่างไร บันดาลให้ได้ทั้งหมด อย่างนี้จึงพอมีหวังพาท่านมาดูแลอย่างใกล้ชิดได้

## ไปดูแลคุณแม่

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชภาพ เมื่อท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ท่านดูแลแม่ของท่านน่าซาบซึ้งใจจริง ๆ ท่านทำอะไร เช้าขึ้นมาพอ 7 โมงเช้า ท่านก็ลงไปดูแลแม่ของท่าน ไปนั่งคุยกับแม่ กินข้าวกับแม่ พอ 7 โมงครึ่ง ท่านก็ออกจากบ้าน ออกจากตึกของท่านไปทำงาน พอเลิกงานตอนเย็น ตอนค่ำ ยัง ยังไม่กลับบ้าน ไป ซื้อของก๊าก ๆ กิก ๆ ที่แม่สั่ง ยาหม่องยามม ยาอม ยานัตถุอะไรก็ตามเรื่อง ตามประสาผู้เฒ่า ท่านไปสรรหามาสารพัด กลับมาถึงบ้าน ท่านกินข้าวกินปลาของท่านเรียบร้อย พอประมาณ 2 ทุ่ม ท่านก็เข้าไปกราบแม่ เอาข้าวเอาของให้ คุยกับแม่อย่างน้อยครึ่งชั่วโมง พอสองทุ่มครึ่ง แล้วค่อยลาแม่ บอกแม่นอนเถอะ แล้วตัวของท่านเองค่อยมาทำงานต่อ ทำงานที่แบกเอามาจากกระทรวง นั้นแหละ 5 ทุ่มเที่ยงคืนถึงได้นอน ท่านทำของท่านอย่างนี้ จนกระทั่งแม่ละโลกจากไป

การที่คนในระดับเจ้ากระทรวง มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานระดับนี้ แต่มีเวลาดูแลแม่ของท่าน ทั้งเช้าทั้งเย็น แล้วปรนนิบัติอย่างดีเสียด้วย ไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย ๆ แต่ท่านทำได้ บุคคลอย่างนี้จัดเป็น บุคคลหาได้ยากทีเดียวในยุคปัจจุบัน แต่ก็มียุหลาย ๆ ท่าน เท่าที่รู้จักขณะนี้ท่านก็ยังมีชีวิตอยู่ คือ ท่านอดีตรองนายกรัฐมนตรี ถนัด คอมันต์ ท่านก็เป็นประเภทอย่างนี้เหมือนกัน

เคยมีครั้งหนึ่ง เมื่อคุณแม่ของท่านอายุ 93 ปี วันนั้นเป็นวันเกิดคุณแม่ของท่าน ท่านก็ให้คุณหญิงของท่านมานิมนต์ ตามธรรมดา อาตมาก็ไม่ค่อยชอบที่จะรับนิมนต์ไปบ้านใคร แต่เนื่องจากเมื่อเราเริ่มสร้าง วัดพระธรรมกาย ขณะนั้นหลวงพ่อดุสิตโง ท่านเจ้าอาวาสก็เพิ่งพรรษาแรก อาตมาเองก็ยังไม่ได้บวช หลวงพ่อดุสิตโงก็ให้อาตมากับทีมงาน ไปบอกบุญท่านนั้นท่านนี้ ให้มาช่วยกันเป็นเจ้าภาพสร้างวัด ก็ปรากฏว่า เขาไม่เชื่อ ในยุคนั้นเขาไม่เชื่อหรือว่า เราจะสร้างวัดพระธรรมกาย เขาบอกไอ้ดีที่ไหนก็ไม่รู้ มาหลอกเงินเขา แล้วเอาพระหนุ่มมาอ้าง เขาว่กัอย่างนี้ ก็ไม่รู้ว่าไปเสียเขาว่ายังไง เรามีแต่ใจจริงจะสร้างวัด แต่ตอน นั้นอาตมาอายุเพียง 28-29 ปี แต่ก็เป็นผู้มีอายุมากที่สุดในทีมงานฝ่ายชาย หลวงพ่อดุสิตโงตอนนั้น ท่านก็ เพิ่ง 24-25 เพราะฉะนั้น ไปบอกบุญใครเขาไม่เชื่อหรือ บอกไอ้ดีใหญ่จะมาหลอก ส่วนพระนี่ผิวพรรณ ดีจังเลย สง่าราศีดี แต่ว่า ฮือ... อีกก็วันจะสึกก็ไม่รู้ แล้วเขาก็ไม่ทำบุญ ไม่ช่วยหรือ มีแต่ครอบครัว ของท่านอดีตรองนายกฯ ถนัด คอมันต์ เท่านั้นที่ท่านเห็นแล้วท่านเชื่อ ท่านก็เลยมาสร้างแท่งค้ำน้ำไว้ ที่เรา ใช้กันอยู่ทุกวันนี้แหละ มาสร้างโรงทานให้ เพราะท่านรู้ว่ากองทัพต้องเดินด้วยท้อง ท่านจึงรีบมาสร้าง โรงทานให้ แล้วก็สร้างกุฏิให้อีก 4 หลัง ท่านรวมญาติของท่านมาช่วยกัน มาปักหลักให้

เพราะฉะนั้น เมื่อถึงวันเกิดของคุณแม่ท่าน เราก็ไปกัน เห็นแล้วก็ชื่นใจ คุณแม่ของท่านอายุตอนนั้น ก็ 90 กว่า แต่เป็น 90 กว่าชนิดที่ไม่หลง อารมณ์ดีเสียงจ้อย ๆ เลย แล้วคุณหญิงของท่านก็เล่าให้ฟัง บอกว่า ตัวของท่านรองนายกฯ เวลาจะไปต่างประเทศแต่ละครั้ง กราบแม่เสร็จแล้วค่อยไป พอกลับมาจาก ต่างประเทศ สิ่งแรกที่ทำก็คือ กลับบ้านก่อน งานจะรีบด่วนยังไงก็กลับบ้านก่อน ไปกราบแม่ก่อน แล้วค่อย ไปที่ทำงานต่อ ท่านบอกไม่มันห้วงไม่หาย นี่เขาทำตัวของเขาอย่างนี้เอง จึงได้เป็นบุคคลตัวอย่างของชาติ ได้ตลอดมา

เคยเจออีกท่านหนึ่ง เป็นผู้หญิงท่านยังมีชีวิตอยู่ แต่แม่ท่านเสียแล้ว แม่ของท่านพออายุ 80 เด็น เห็นก็ซึ้งไม่ค่อยคล่อง มีอาการเซ ๆ ท่านสั่งนักร้องมาเลยเรื่องห้องน้ำ สั่งคนใช้เป็นคำขาดว่า ต้องตามเช็ด ห้องน้ำให้แห้ง ท่านกลัวแม่จะสิ้นในห้องน้ำ คนแก่ถ้าสิ้นในห้องน้ำเดียวก็ตาย ลัมโครมศิระชะพัดพินก็ตาย แล้ว ท่านสั่งเฉิบขาดเลย แล้วตัวท่านเอง ถ้าไม่กำลังติดงานอะไรพัวพันจริง ๆ ท่านไม่ให้คนใช้พุงแม่เข้า

ห้องน้ำหอรก ท่านเตรียมกระโถนให้แม่ใช้ วันหนึ่งจะก็เที่ยว ๆ ก็ตาม ให้แม่ใช้กระโถน แล้ววันไหนถ้าท่านไม่ได้ทำงาน ท่านอยู่บ้าน ท่านจะเอากระโถนไปเทเอง ถามท่านว่าทำไมไม่ให้คนใช้เทกระโถนแทน อันนี้เป็นเจื่อนนะ

ท่านบอกว่าแม่ 80 แล้ว โรคที่ท้วงที่สุดก็คือ พวกกระเพาะ พวกลำไส้ ไม่ทำงานหรือทำงานไม่เต็มที่ เราได้เอาไปเทเอง ได้เห็นชัด ๆ ว่า ตอนนี้นะท้องไส้แม่เป็นอย่างไร แม่ช่วยตัวเองเริ่มจะไม่ค่อยได้แล้ว การรักษาสภาพตัวเองซักจะไม่ไหว เพราะฉะนั้นเราต้องดูจะให้คนใช้ดูนะ อย่างไรก็ตามเสียมันก็รอบคอบไม่เท่าเรา เพราะฉะนั้น ท่านเทกระโถนของแม่เอง คูนันทุกวันไป มีอะไรเปลี่ยนแปลงในร่างกายของแม่ท่านรู้ตลอด ท่านไม่ได้เป็นแพทย์ แต่ว่าเมื่อติดตามสังเกตมากเข้า ๆ ก็ารู้ ปรากฏว่าแม่ของท่านกว่าจะละโลกอายุก็ตั้ง 89-90 แน่ะ

นี่เขาก็ทำกันอย่างนี้ ยอมสละความสุขส่วนตัว มาเทกระโถนเพราะว่า พระคุณของพ่อของแม่ ถ้าเรานึกให้ดีแล้ว พระคุณของท่านมากล้นเหลือหลาย จนกระทั่งกลบความปฏิกูลของอุจจาระของปัสสาวะได้หมด คนอย่างนี้ คนที่มองเห็นพระคุณของพ่อแม่ว่าท่วมท้นแก่ตัวเองอย่างเหลือหลาย จนกระทั่งกลบความปฏิกูลของอุจจาระปัสสาวะได้ แสดงว่า คุณธรรมในใจของท่านผู้นั้นไม่เบาเลย แม้เทวดาก็ต้องเกรงใจ

นี่ก็เป็นข้อสังเกตสำหรับคนที่ดูแลแม่ตลอดว่า ไม่มีใครตกต่ำสักคน ถามว่าทำไมจึงไม่ตกต่ำ ตอบว่า คนอย่างนี้ ต้องเป็นคนละเอียดลออ ถ้าไม่ละเอียดลออแล้วดูแลแม่ไม่ได้ ท่านชอบเสียอะไร ฟ้าถุงหรือกระโปรงอะไร สียังไง ทรงยังงัย ต้องตามท่านให้ทันล่ะ ท่านชอบคุยเรื่องอะไร ก็ต้องเอออออกหมกไปกับท่านได้ แล้วคนแก่คุณนี่คุณวนนะ จะเตือนก่อน บางทีเรื่องนั้นท่านคุยให้เราฟังตั้งสี่ห้าสิบครั้งแล้ว พอเจอหน้าเรา ท่านก็คุยใหม่อีกแหละ เหมือนอย่างกับเป็นเรื่องใหม่ ๆ ที่ท่านเพิ่งนึกได้อย่างนั้น ใ้เราก็นึกว่าจะมีอะไรใหม่ พอเข้าไปฟัง โถ นี่เป็นครั้งที่ร้อยแล้วนี่ แต่ท่านลืม เอ้า เราก็ต้องตั้งใจฟัง ถ้าไม่ตั้งใจฟัง ท่านจะน้อยใจว่า อ้อ โธแล้ว เตียวนี้เห็นท่านไม่มีค่า น้อยใจ คนแก่ถ้าน้อยใจเดียวอายุสั้น พออายุขึ้นมากไม่ยอมอยู่ พอไม่ยอมอยู่ก็เลยไม่ยอมกิน ไม่ยอมกิน เฮอะ สบาย นี่ให้น้อยใจไม่ได้

เพราะฉะนั้น ถึงแม้เรื่องท่านพูดซ้ำแล้วซ้ำอีกเป็นร้อยครั้งก็ต้องฟัง ต้องฟังอย่างตั้งใจเสียด้วย แล้วเห็นท่านลืม ๆ หลง ๆ อย่างนี้เถอะ เรื่องอะไรเมื่อ 20 ปี 30 ปี ท่านเล่าไม่ขาดตกบกพร่องเลยแม้แต่คำเดียว ท่านเล่าได้เป็นฉาก ๆ เชียวนะ

### **อยู่กับผู้เฒ่าต้องหนักแน่น**

ชีวิตผู้เฒ่า ถ้าจะเปรียบกับวีดีโอ จะมีลักษณะกรอวีดีโอกลับนะ ท่านกรอเข้ามาดูเรื่อย ๆ แต่ว่าจะไปถ่ายวีดีโอใหม่ ถ่ายไม่ค่อยติดหรอก คือเรื่องราวอะไรใหม่ ๆ โดยเฉพาะในวงการเมืองในวงสังคม ต่อให้เอาเทปมาให้ฟังเอาวีดีโอมาให้ดู ท่านก็จำไม่ค่อยได้

เพราะฉะนั้น ในการวางตัวกับผู้เฒ่า ต้องหนักแน่น แล้วก็ให้ความเคารพท่าน และอาศัยพฤติกรรมของท่าน เป็นเครื่องเตือนใจเพื่อเตรียมตัวเอาไว้ว่า เมื่อเราแก่เราจะเป็นอย่างนี้ เราจะทำตัวยังไงจึงจะดี แล้วก็เรื่องนี้เองแหละ ที่ทำให้แม่ฟัวกับลูกสะใภ้ ไม่ค่อยจะลงรอยกัน เรื่องความหลง ๆ ลืม ๆ ของท่านผู้เฒ่าทั้งนั้น

สำหรับในเรื่องความหลงความลืมของท่านนี่ ค่อนข้างจะแกล้ง เราได้แต่ทำใจให้ได้ว่า เราจะต้องทนรับฟังคำสั่งของท่าน หรือฟังคำปรารภของท่านเหมือนอะไร เหมือนเมื่อตอนเราเล็ก ๆ ท่านทนความดีของเราได้ เรื่องเก่านั้นแหละ ตีกันไปเถอะ เราไปทำผิดเรื่องนี่มา พอเห็นท่านเงือไม้เรียวละก็ กลัวแล้ว ๆ ไม่ทำอีกแล้ว พอท่านพินหลังไป โดนตีไปหยก ๆ นั่นละ เดียวก็ลืม แล้วก็ไปชน ๆ อย่างเดิมอีก แล้วท่านก็ว่าไม่เรียวมาตีใหม่ เราก็อีก กลัวแล้ว กลัวแล้ว อีก 3 เทียว 5 เทียว ก็ไอ้พรรคนั้นแหละ นึกว่าใช้หนักแล้วกัน จะออกลักษณะอย่างนั้น

## ไม่ยอมกินของแพงจนเป็นโรคขาดอาหาร

อีกเรื่องหนึ่งที่ยากจะฝาก บางท่านอาจจะเจอ คือ แม่ของพวกเรา ถ้าแต่เดิมท่านมาจากรู้นะที่ยากจน แล้วท่านไม่ค่อยได้ทำบุญทำทานมา พอท่านแก่แล้วท่านจะมีอาการอย่างนี้

หนึ่ง ข้าวของเสื้อผ้าใหม่ ๆ ท่านไม่ค่อยใช้หรอก เสียหายท่านใช้จนเก่าแล้วเก่าอีก กระทั่งแทบเป็นผ้าขี้ริ้วก็ไม่อยากจะทำ

สอง กับข้าวกับปลา รวมทั้งหยุกยาอะไรก็ตามที่ ให้ดีให้วิเศษยังงี้ ถ้ารู้ว่าราคาแพงท่านไม่กินหรอก ท่านเสียตายนั่นแหละ ท่านขี้เหนียวอาหารอร่อย ๆ กินถูกปาก แต่ถ้าบอกว่าราคาเท่านี้เท่านี้ ราคาแพง ๆ ท่านวางซ้อนเลย ไม่กินหรอก

ในกรณีอย่างนี้ก็ต้องให้รู้จักอธิบายด้วยท่านด้วย บางครั้งก็ต้องไม่บอกกัน แต่อย่าไปโกหกนะ จะเสี่ยงยังงี้ก็เสี่ยงไปเถอะ ไปโกหกท่านก็บาปปากอีก โกหกกระทั่งแม่ตัวเองก็กระไรอยู่ ไม่เอา คนอื่นเรายังไม่โกหกเลย ไปโกหกแม่ก็หมดทำอีกเหมือนกัน ในกรณีอย่างนี้ที่ดีที่สุดคือ พยายามให้ท่านทำบุญทำทาน แล้วนิสยตระนี้ เหนียวแน่น จะได้หมดไป ตักข้าวตักปลาเอาไว้ เข้าขึ้นมาให้ท่านตักบาตรให้ทาน เมื่อตักบาตรให้ทานจนคุ้นเคยหนักเข้า ๆ ไม่นาน ข้าวปลาอาหารที่อร่อย จะแพงสักหน่อยท่านก็ยอมกิน ถ้าไม่อย่างนั้นเท่าไร ๆ ก็ไม่กิน นี่ก็เป็นข้อบกพร่องของคุณแม่คุณพ่อ ที่เมื่ออยู่ในวัยหนุ่มวัยสาวไม่ได้ให้ทานเอาไว้ พอบั้นปลายชีวิตก็จะมีอาการอย่างนี้

อีกอย่างก็เรื่องอาหารการกินของท่านผู้เฒ่าอีกนั่นแหละ ผู้เฒ่าบางท่านไม่ใช่คนขี้เหนียวนะ ทำบุญทำทานอะไรก็ทำ แต่ว่าท่านชอบกินอาหารประเภทที่ถูกปากท่าน มีคุณค่าทางอาหารหรือไม่ท่านไม่คำนึง ชอบผักตองชอบน้ำพริกของท่านไป แล้วพอบั้นปลายชีวิต ถ้าท่านมีนิสัยในการกินอย่างนี้ โดยลูก ๆ ไม่หาทางแก้ไข โรคขาดอาหารจะถามหา จะเป็นโรคขาดอาหารได้ง่าย วิธีแก้ในกรณีอย่างนี้ ถ้าพูดกันท่านไม่ยอมก็มีทางเดียวคือ เราต้องหมั่นไปกินข้าวกับท่าน แล้วดูแลคอยหีบคอดักให้ เลือกกับข้าวที่เข้าท่าเข้าทาง ทั้งถูกปากทั้งมีคุณค่าทางอาหารให้ท่าน ถ้าอย่างนี้พอรอดตัว แล้วพวกอาหารเสริมต่าง ๆ วิตามินต่าง ๆ ดูแลจัดเตรียมไปให้ท่านให้ดี

แต่นั้นแหละนะ อาตมาเคยเจอมาแล้ว ไปให้โยมแม่โยมพ่อนั้นแหละกินวิตามินบ้าง เกลือแร่บ้าง โน่น ๆ นี่ ๆ พอท่านกินไปได้สักกระยะหนึ่งท่านว่ายังงี้รู้ไหม? ท่านว่า อู้อี้...วัน ๆ หนึ่งกินยามากกว่ากินข้าวอีกเป็นกำ ๆ เลย จะตายก็ปล่อยให้มันตายไปเถอะ อย่ามาอยู่กับโยมเลย เอ้าว่าไปอย่างนั้นอีก ก็ต้องปะเหลาะท่านไปนั่นแหละ ชวนคุยเรื่องโน้นเรื่องนี้ แล้วเดี๋ยวก็ส่งยาให้เม็ดสองเม็ด พอเพลอ ๆ นี่อีกหน่อย นั่นก็เกลือแร่ละลายน้ำไป นี่วิตามิน ก็ไม่รู้แหละ ชวนคุย พอท่านอารมณ์ดีก็ส่งยา อารมณ์ดีส่งยา ถ้ายังงี้

พอได้ ถ้าเป็นชนิดให้คนใช้เอายาไปให้ หรือเอายาไปให้ท่านตอนอารมณ์ไม่ดีละก็ ไม่ได้กินหรอก บางทีเราเอายาไปให้ ท่านไม่กิน ต้องให้หลานคนโปรดเอาไปให้จึงยอมกิน ก็ยกย้ายถ่ายเทเอาให้ดีก็แล้วกัน

สำหรับอาหารที่ท่านชอบ ก็แบ่งเป็นตั้งหลายชนิดไม่เหมือนกันหรอก ฤๅนี้ท่านชอบอย่างนี้ ฤๅนั้นท่านชอบอย่างนั้น แต่ว่าเป็นหลักแล้ว อย่างผู้เฒ่าพ่อกแล้วนี้ อาหารที่มีรสขม ๆ สักหน่อยจะชอบ อย่างมะระนี่ชอบนัก ไ้เรากินเข้าไป โธ..ขมจะตาย นี่เป็นตัวอย่าง แล้วอาหารที่ท่านชอบ ผากไว้ด้วยก็แล้วกัน อย่าไปพูดกับท่านเลย ไ้โน่นคุณค่าอาหารดี ไ้โน้ไวตามินมาก แม่ไม่เอาหรอก แม่จะกินที่แม่ชอบ มีคุณค่าอาหารไม่มีคุณค่าอาหารอย่ามาพูด แม่ไม่อยากฟัง แม่ชอบหอยดองก็ต้องไปเอาหอยดองมาให้ก็แล้วกัน อย่ามาบอกว่า หน้านี้ท้องมันเสี่ยงง่าย อะไร ๆ แม่ไม่ฟังทั้งนั้นละ แม่ชอบผักกระป๋องยี่ห้อไหนละก็ ต่อให้โรงงานมันเจ๊งไปแล้ว ก็ต้องไปหาไ้ยี่ห้อที่รสมันใกล้เคียงกันมาให้ไม่งั้นท่านก็ไม่กิน

### หาทางปิดนรกให้แม่

ที่นี้ไม่ว่าเราจะเลี้ยงดูท่านยังไงก็ตามทีเถอะ สามารถไปปิดนรกให้ท่านได้ไหม บอกว่าไม่ได้หรอก เพราะฉะนั้น จึงไม่มีทางแทนพระคุณท่านหมดเลย โดยวิธีทางโลก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ว่า อย่าว่าแต่เลี้ยงดูพ่อแม่ตามธรรมดาเลย ทรงบอกว่า แม้คนเราจะมีอำนาจสามารถสถาปนาพ่อเป็นจักรพรรดิ สถาปนาแม่เป็นจักรพรรดินีแล้วให้ครองราชย์อยู่ตลอด 100 ปี 1,000 ปี ถึงอย่างนั้นยังแทนพระคุณไม่หมด เพราะถึงจะเป็นจักรพรรดิจักรพรรดินีอะไรก็ตามที ปิดนรกไม่ได้ทั้งนั้น แล้วทำอย่างไรจึงจะปิดนรกให้ท่านได้ มีอยู่ทางเดียวคือ ถ้าท่านยังไม่รู้จักทำบุญให้ท่าน ก็หาทางให้ท่านทำบุญทำทานให้ได้ ถ้าท่านยังไม่ตั้งใจรักษาศีล ก็หาทางให้ท่านรักษาศีลให้ได้ ถ้าท่านยังไม่ได้เจริญภาวนา สวดมนต์ก็ไม่เอา นั่งสมาธิก็ไม่เอา ก็หาทางให้ท่านเจริญภาวนานั่งสมาธิให้ได้ ถ้าทำได้ครบ 3 อย่างนี้เป็นอันว่าปิดนรกให้ท่านได้ ทดแทนพระคุณท่านได้หมด ถ้าไม่อย่างนั้นไม่หมดหรอก

เพราะฉะนั้นใครก็ตามนะ เมื่อรู้ว่าพ่อแม่มีพระคุณกับเรามากมายขนาดไหนแล้ว ถ้าท่านยังไม่ได้ตั้งอยู่ในธรรมอย่างที่ว่านี่ละก็รีบ ๆ ไปจัดการเสียไม่ใช่ไปรอตอนตายแล้วจะกรวดน้ำไปให้ ไม่คุ้มกันเอาตอนเป็น ๆ นี่แหละ ท่านจะได้มีเสบียงติดตัวของท่านก่อนที่จะละโลกไป ไม่งั้นเดี่ยวได้เสบียงน้อยไปจะเสียท่า ดีไม่ดีไปตกนรกเสียอีก เรากรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ท่านเป็นโองาก็ไม่ถึง เพราะฉะนั้นรีบทำตอนเป็น ๆ เถอะ พยายามเข้า จะด้วยวิธีการใดก็ได้ พาทานมาวัดให้ได้ให้ท่านปฏิบัติธรรมให้ครบถ้วน ยิ่งปฏิบัติจนกระทั่งเข้าถึงธรรมกายได้ละก็ ดีเยี่ยมเลย

มีบางรายมาบอกว่าพ่อแม่แก่มาก ออกมาดักบาตรไม่ไหวจะอย่างไร ในกรณีที่ท่านแก่มาก ๆ ที่บ้านอาตมาก็เคยทำ นิมนต์พระไปรับบาตรถึงในห้องนอนเลย เลือกองค์ที่คุ้น ๆ กัน พอคุ้นกับพระท่านแล้ว นิมนต์ท่าน ท่านก็จะรับนิมนต์ มีโยมพี่สาวคนหนึ่งบ้านอยู่ลาดพร้าวแถวนั้นไม่มีพระไปบิณฑบาต โยมพี่สาวคนนี้ทำยังไง ท่านนิมนต์พระไป บอกเลย หลวงพ่อช่วยขึ้นตุ๊ก ๆ มากี่แล้วกัน เนื่องจากมันไกลมากเข้าไปในซอยเลย แล้วพอตุ๊ก ๆ มาส่ง มารับบาตรเสร็จก็จ่ายค่ารถให้ตุ๊ก ๆ ทั่วไปทั้งกลับเสร็จสรรพ โยมพี่สาวคนนี้ ท่านทำของท่านอย่างนี้ เพราะกลัวแม่จะได้บุญน้อย เราทำตามอย่างท่านก็ได้บุญคืนะ

## อย่าตั้งตัวเป็นนักเทศน์

อีกเรื่องหนึ่ง พ่อแม่พออายุมากแล้ว ท่านก็ดื้อ ๆ เหมือนกันนะไอ้ที่ดื้อนะไม่ใช่อะไร การทำงานทางประสาทของท่านเริ่มช้าลง ช้าลง การจะรับรู้ จะคิดจะนึก จะเปลี่ยนความเห็น เปลี่ยนใจอะไรนะมันทำได้ช้า ท่านก็เลยมีอาการดื้อ ๆ มีอาการไม่เต็มใจ มีอาการหงุดหงิดองเง่างาย ๆ สิ่งเหล่านี้ได้พบในกลุ่มผู้เฒ่าที่เมื่ออยู่ในวัยหนุ่มวัยสาว ไม่ค่อยได้ปฏิบัติธรรม ไม่ค่อยได้เข้าวัดเข้าวา ในกรณีที่ใครเจออย่างนี้ ขอฝากไว้ละ อย่าไปใช้คำพูดแรง ๆ กับท่าน

บางคนกลัวท่านตกนรกมาก เห็นท่านฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ชี้เหล่าเมายา พูดไม่รู้เรื่อง ห้ามก็ไม่ฟัง เลยดำเข้าให้ ดำพ่อดำแม่ไม่เอานะ เดี่ยวมะเร็งขึ้นปากตาย ดำพ่อดำแม่นี่บาปหนัก ภาทต่อไปเถอะพูดภาษาคนไม่ได้ ได้แต่เท่าแต่หอน แล้วพวกเรานักปฏิบัติธรรม จะพูดธรรมะแต่ละครั้ง ถ้าจะให้ได้ผลต้องดูจังหวะให้ดี เดี่ยวตกกรรมมาสน์เอาง่าย ๆ

อาตมาบวชแล้วเคยไปคุยกับโยมพ่อ ถามท่านว่า "โยมพ่อ 70 กว่าปีมานี้ได้อะไรบ้าง"

ท่านนั่งเงิบไปสักพัก แล้วก็ได้ออบมาสะใจดีเหมือนกันท่านว่า

**"จะได้อะไร ก็ได้ไอ้ดื้อ ๆ มา 3-4 คนนี่แหละ"**

เด็กวัดรุ่นโตของเราคนหนึ่ง ไปเจอคนเจื่อนคนมาเหมือนกัน เขากลับบ้านไปเยี่ยมแม่ คุยไปคุยมาก็ถามท่านไปคำหนึ่งว่า

**"แม่ 50-60 ปี ของแม่นี้ได้อะไรบ้างละ"**

ท่านตอบว่าอย่างไรรู้ไหม? ท่านว่า

**"ก็ได้หามา 4-5 ตัว ไอ้ตัวหนึ่งเท่าไม่ยอมหยุดนั่งอยู่ข้าง ๆ แม่นี้ไง"**

โดนไม้นี้กันมาแล้ว ตกกลางคืนกลับไปเยี่ยมบ้านจะพูดอะไร ต้องดูทิศทางลมกันหลายรอบ เรื่องไม่ดีบางอย่าง กำลังใจท่านไม่พอ ทำให้เลิกยาก เราต้องทำตัวให้ท่านรัก ให้ท่านเกรงใจ ดีที่สุดให้ท่านสงสารเราด้วย บางทีต้องใช้เหลี่ยมคุณเข้าช่วยนิดหน่อย ก็ทำให้ท่านเลิกละนิสัยไม่ดีบางอย่างได้เหมือนกัน

อย่างเช่นท่านติดเหล้าตั้งแต่หนุ่มจนแก่ จะให้ท่านเลิก บางทีเราต้องใจแข็งไม่ไปซื้อให้ เราไม่ซื้อท่านก็ไม่ยอมหยุด ใช้คนอื่นไปซื้อ ใช้น้องเราบ้าง หลานเราบ้าง เราก็ต้องไปบังคับน้อง บังคับหลาน ไม่ให้ไปซื้อคนไหนไปซื้อ ก็เอ็ดก็ตีมันเข้าไป เดี่ยวท่านก็สงสารน้อง สงสารหลาน แต่ซังน้ำหน้าเราซะมัด แล้วเราก็ต้องอธิบายให้หลานให้น้องฟังด้วยนะว่า ถ้าตามใจท่านจะเสียหายอย่างนั้นอย่างนี้

ถ้าท่านยังไม่หมดความพยายาม ไปใช้ลูกจ้าง ใช้คนรับใช้ของเราเข้าอีก เราก็ต้องทำซังซัง ชูคนของเราให้ท่านได้ยิน จะไล่ออกบ้าง จะอะไรบ้าง เดี่ยวท่านก็สงสารคนใช้ เลิกเราไปเอง บางคราวก็มีความจำเป็นต้องปล่อยให้คนรับใช้ เป็นแพะรับบาปไปเหมือนกัน ทำอย่างไรได้ อยากช่วยพ่อช่วยแม่ให้พ้นนรก เราก็ต้องเด็ดขาด แต่ระวังอย่าไปบ่นไปว่าท่านเข้า เดี่ยวเราเองนั่นแหละจะตกนรก

## อยากช่วยพ่อแม่ที่ละโลกไปแล้ว

ในกรณีที่ท่านละโลกไปแล้ว เราก็ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ แต่ว่าลึก ๆ ในใจคนทุกคนละนะ トラบไต ยังไม่เห็นด้วยตาตัวเอง มันก็ยังสงสัยอยู่นั่นแหละว่า ที่เรารวดน้ำไป ทำบุญไปจะถึงท่านหรือไม่ถึงก็ไม่รู้ ก็ มีอยู่ทางเดี๋ยวนะ ตั้งใจทำภาวนาจนกระทั่งถึงธรรมกาย ทำให้ได้ ไม่ได้ไม่ยอมเลิก และขอให้บุญกุศล ทั้งหมดนั้น ถึงกับพ่อแม่ของเราด้วย ถ้าทำอย่างนี้ก็ได้อธิบายว่าเป็นลูกที่กตัญญูทเวที

คุณยายอาจารย์ (อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง) ความที่ท่านรักแม่รักพ่อของท่านมาก ท่านก็อยากจะ แทนคุณพ่อคุณแม่ของท่านให้เต็มที่ แต่ว่าสมัยโน้นท่านยังไม่ได้ปฏิบัติธรรมะ ท่านจึงเที่ยวต้นคั้นไปหาว่าใคร สามารถสอนวิธีไปตุนรกสวรรค์ได้ จะได้ไปเยี่ยมพ่อที่ตายแล้วได้ ท่านจะไปขอขมาที่เคยล่วงเกินกับพ่อเอาไว้ เพราะก่อนพ่อตาย ท่านมาไม่ทันดูใจเลยไม่ได้ขอขมา ทำให้ท่านด้นด้นมาเจอหลวงพ่อดุสิตโง (พระมงคล เทพมณี) ตั้งใจฝึกสมาธิ แล้วในที่สุดพอเข้าถึงธรรมกายแล้ว ท่านก็ได้ไปเยี่ยมพ่อสมความตั้งใจ

## อานิสงส์ของการเลี้ยงดูพ่อแม่

การที่คนใดคนหนึ่งรู้จักเปลี่ยนความรัก เปลี่ยนความเคารพความกตัญญูทเวที มาในเส้นทางธรรมอย่าง ถูกต้อง ย่อมมีอานิสงส์มากมาย ใครยังไม่ได้ดูแลพ่อแม่ให้เต็มที่ ไปตั้งใจดูแลให้ดี เป็นการตอบแทน พระคุณท่าน แล้วบุญกุศลนั้นจะส่งผลให้เข้าถึงธรรมะได้เอง จริงอยู่คุณพ่อคุณแม่ของบางท่านอาจจะมีความ ประพฤติไม่ค่อยดีไม่ค่อยงาม ในกรณีอย่างนี้ เราอาจจะยกย่องท่านไม่ได้ แต่ความกตัญญูทเวทีจะต้องมี พุดง่าย ๆ บุษาท่านไม่ได้ เพราะท่านความประพฤติไม่ดี แต่ว่าความกตัญญูทเวที คือ ความรู้คุณ การ ตอบแทนคุณนั้นต้องมี ก็ให้พยายามทำให้เต็มที่ จะได้เป็นบุญเป็นกุศลติดตัวของเราไป

สิ่งเหล่านี้ใครทำแล้ว อธิบายว่าแต่มนุษย์เลย แม้แต่เทวดาก็ทั้งรักทั้งเกรง เพราะการที่จะทำกับพ่อแม่ ได้อย่างที่ว่ามีไม่ใช่เรื่องง่าย เราจะต้องเสียสละความสุขส่วนตัวหลาย ๆ อย่างเสีย ไม่อย่างนั้นทำไม่ได้ ถ้าใครทำได้นี้บุญกุศลมหาศาล แล้วก็เพราะตรงนี้เอง พระอินทร์จึงได้มาเป็นหัวหน้าของเทวดาในชั้น ดาวดึงส์ ท่านบอกชัดเจนเลยว่า ที่ได้มาเป็นผู้นำของเทวดาชั้นดาวดึงส์นี้ ไม่ใช่ว่าตัวท่านมีบุญมากกว่าเทวดา ทั้งหมดในชั้นดาวดึงส์หรอก แต่ว่าท่านมีบุญเรื่องของการเลี้ยงดูพ่อแม่มากกว่าเทวดาท่านอื่น ๆ เทวดาทั้งหลาย เลยต้องบอกว่า แพ้ใจท่าน ยอมใจท่านเลย แล้วก็ยกให้ท่านเป็นหัวหน้าของเทวดาทั้งชั้นดาวดึงส์ การดูแล พ่อแม่มี อานิสงส์อย่างนี้ทีเดียว เพราะฉะนั้น ใครที่กำลังดูแลพ่อแม่อยู่ขณะนี้ ใครทำอยู่แล้ว หลวงพ่อก็ขออนุโมทนาด้วยนะ ถ้าใครยังไม่ทำก็ไปทำซะ ตลอดชีวิตนี้เราไม่รู้จะหาใครมาเป็นห่วงเป็นใย มากังวลเราเท่าพ่อแม่ ใครที่ไม่ได้ดูแลพ่อแม่ให้เต็มที่ไปดูเสีย เดียวท่านละโลกไปแล้วจะไม่มีโอกาส แล้วจะมาเสียใจทีหลัง

## โกรธพ่อแม่เพราะเข้าข้างแม่จะบาปไหม

มีผู้เขียนหนังสือถามมาว่า ตอนเด็ก ๆ เคยไม่พูดกับพ่อ เพราะพ่อทำให้แม่โกรธ แล้วพ่อก็ผิดจริง ๆ ด้วย แม่ไม่ยอมพูดกับพ่อ ก็เลยไม่พูดกับพ่อด้วย เพราะเข้าข้างแม่ อย่างนี้บาปไหม จะแก้ตัวอย่างไร เพราะ ตอนนี้พ่อก็ตายไปแล้ว

ลูกเอี้ย จะเล่าให้ฟัง อย่าวว่าแต่ไม่พูดกับท่านเลย มีอยู่คราวหนึ่งตอนสร้างวัดได้ประมาณเข้าปีที่ 2 มีลูกของนายพลทหารอากาศคนหนึ่ง มากับแม่ของเขา มาเยี่ยมคุณยายอาจารย์ ตอนนั้นท่านยังอยู่ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

ลูกชายนายพลคนนี้ เมื่ออายุประมาณ 17-18 ปี พ่อเขาส่งไปเรียนที่ประเทศอังกฤษ เมื่อตอนไปก็ แข็งแรงดี สุขภาพปกติ พ่ออายุ 19 ปี หูเกิดไม่ได้ยินเสียเฉย ๆ

เนื่องจากพ่อเป็นนายพลฐานะดี จึงได้ส่งลูกไปตรวจในโรงพยาบาลที่ดีที่สุดของประเทศอังกฤษ แพทย์ ทางหูที่เก่งที่สุด ในประเทศอังกฤษตรวจแล้ว ไม่พบอะไรเลย หาเหตุไม่เจอ ก็เลยส่งลูกไปที่อเมริกาไปหา หมอที่ดีที่สุด โรงพยาบาลที่ดีที่สุดในด้านหูของอเมริกา หาไม่เจออีก

ในที่สุดก็สนใจ เลยมานที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ เพราะได้ยินกิตติศัพท์ของคุณยาย มากทราบคุณยาย พา ลูกมาด้วย พอมาทราบปั๊บ คุณยายท่านก็กลับตานั้น ๆ เข้าธรรมกายไปเห็นชัดเลย ก็เลยบอกเขา โดยที่เขา ยังไม่ทันถาม

**"เออ ลูกคุณมันมีกรรมนะ หูมันนี้รักษาไม่หายหรอก"**

เขาดกใจ **"เฮ้อ คุณยาย รู้ได้ยังไง..."**

**"ก็ายเห็นนะ ช้ามภข้ามชาติมา มันคือกับพอกับแม่มาเวลาพ่อแม่เรียกมันทำเฉย มันทำ ไม่ได้ยินเสียอย่างนั้นละ แต่มันทำมาก แม่โกรธขึ้นมา ก็เลยแข่งให้มันหูทวนก 500 ชาติ มันอยากแกล้ง ไม่ได้ยินที่แม่พูด บาบนั้นติดมา ชาตินี้พอเข้าวัยอายุนั้นบ๊ีบ หูดับไปเฉย ๆ นะ"**

ตอนเด็ก ๆ ไม่พูดกับพ่อ ลูกเอี้ย หูเอ็งทำมันจะแยะเสียแล้ว หูมันก็จะดับแล้ว ระวัง ปากเลยจะพูด ไม่ได้ เป็นไอ้ไปเสียอีกก็ไม่รู้ นี่หนวกด้วยใบ้ด้วยนี่ เพราะฉะนั้น ตั้งใจปฏิบัติธรรมเข้านะ ให้ถึงธรรมกาย เสียเร็ว ๆ ได้ไปกราบขอขมาท่าน ไม่ยั้งงั้นละ ทำจะแยะนะลูกเอี้ย

ในที่สุดแห่งพระธรรมเทศนา นี้ อาตมาขอแสดงความชื่นชมและขออนุโมทนาในกุศลผลบุญที่ท่าน ทั้งหลาย ตั้งใจมาประพฤติปฏิบัติธรรมกันอย่างจริงจัง เพื่ออุทิศส่วนกุศลที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ แก่พ่อแม่ผู้มี พระคุณของเราแต่ละคน และเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรง บำเพ็ญพระราชกรณียกิจในฐานะ **แม่ของชาติ** ได้อย่างยอดเยี่ยม และถ้าจะให้ดีที่สุดยอดเยี่ยมที่สุดจริง ๆ อาตมาขอให้พวกเราทุกคน จงบำเพ็ญตนเป็นลูกแก้วของพ่อแม่ โดยทำตัวเป็นโปสเตอร์เคลื่อนที่ชนิดพิเศษ ที่ ส่องประกายเจิดจรัส ประกาศเกียรติคุณของท่านให้ปรากฏแก่คนทั้งหลาย ด้วยการประพฤติธรรมอย่าง สม่าเสมอ ทั้งตักบาตร ให้ท่าน รักษาศีล และเจริญภาวนาอย่าให้ขาด

ส่วนงานทางโลก ก็ขอให้ตั้งใจประกอบอาชีพการงานของตนโดยเต็มกำลังความสามารถ ให้ชื่อเสียง ปรากฏขจรขจาย เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป ให้ได้ชื่อว่าเป็นลูกชูตระกูล เป็นอภิชาติบุตร

การทำตัวเป็นโปสเตอร์เคลื่อนที่ประกาศเกียรติคุณของพ่อแม่เป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ยาก เพียงเราลงมือ ตักบาตร เป็นประจำทุกเช้าก็เท่ากับประกาศเกียรติคุณของท่านว่า ท่านเป็นคนใจบุญสุนทานตั้งใจสืบต่ออายุ พระพุทธศาสนาให้ยาวนานที่สุด และท่านยังฉลาดในอุบาย หากคนมายึดอายุพระพุทธศาสนาต่อจากท่าน ด้วยการ สอนลูกสอนหลาน ให้ตักบาตรทุกวัน ใครผ่านมาเห็นเด็กตักบาตร มีหรือจะไม่นึกชื่นชมว่า พ่อแม่ของเขา สอนมาดี

เพียงเรารักษาศิลปะได้อย่างเคร่งครัด ตลอดรอดฝั่ง ก็เท่ากับประกาศให้คนรอบข้างรู้ว่า พ่อแม่ของเรา เป็นผู้เคารพในระเบียบวินัยไม่ชอบเบียดเบียนใคร ไม่เอาัดเอาเปรียบใคร คนอย่างท่านอยู่ที่ใดก็ทำให้สถานที่นั้นร่มเย็นเป็นสุข แม้ใครยังไม่เคยเห็นตัวท่าน ก็สามารถคาดเดาได้จากลูกของท่านว่าต้องมีพ่อแม่ที่ผ่องใส สงบเสงี่ยม งามพร้อม และเราผู้เป็นลูก ย่อมต้องได้ถ่ายทอดคุณสมบัตินี้เหล่านั้นทั้งหมด ไว้ได้อย่างไม่ต้องสงสัย

เพียงเราตั้งใจสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนามีได้ขาดก็เป็นไปสเตอร์เคลื่อนที่ประกาศให้ชาวโลกรู้ว่า พ่อแม่ของเราเป็นผู้ทรงคุณธรรม มีปัญญาทางธรรมไม่น้อยหน้าใคร ทั้งยังมีใจฝึกฝนผูกพันในพระนิพพานอย่างเหนียวแน่นมั่นคง ลึกซึ้งยิ่งกว่านั้น ท่านยังมีความสามารถเป็นเลิศ คือสามารถเปลี่ยนโลกีย์ทรัพย์คือ ลูกของท่าน ให้เป็นอริยทรัพย์ในพระพุทธศาสนาได้อย่างน่าชื่นชม

เพราะฉะนั้น อาตมาจึงขอเชิญทุกท่านได้ช่วยกันประกาศพระคุณของพ่อแม่ให้กึกก้อง ไปในทุกรูปแบบ ยิ่งประกาศได้มากเท่าใด ตัวของเราก็ยิ่งได้รับการยกย่องว่า เป็นลูกแก้วมาขึ้นเท่านั้น ครอบครัวของเราก็จะมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข เป็นครอบครัวแก้ว ประเทศชาติบ้านเมืองของเรา ก็เจริญรุ่งเรืองตามไปด้วย พ่อแก้วแม่แก้วของเรา ก็จะอ้อมอยู่ในบุญไม่รู้จบ ใครทำได้แบบนี้ย่อมได้ชื่อว่า เป็นลูกกตัญญูอย่างแท้จริงเพราะทรงคุณสมบัตินี้ของลูกที่ดีไว้ครบถ้วน คือ ทั้งรู้คุณ ตอบแทนคุณและประกาศคุณของพ่อแม่ ให้โลกพลอยรับรู้และชื่นชมในคุณงามความดีของท่านตามไปด้วย

ด้วยอานิสงส์ ที่พวกเราทั้งหลายต่างพร้อมใจกันน้อมรำลึกถึงพระคุณพ่อแม่ ตั้งใจมาปฏิบัติธรรม เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ท่านอย่างพร้อมเพรียง และยังมีโนปนิธานอย่างแน่วแน่ที่จะบำเพ็ญตน เป็นไปสเตอร์เคลื่อนที่ ประกาศคุณงามความดีของพ่อแม่โดยเต็มกำลัง ขอกุศลผลบุญนั้น จึงถึงแก่คุณพ่อคุณแม่ที่ล่วงลับไปแล้ว ขอให้ท่านจงเป็นสุขอยู่ในสัมปรายภพ ส่วนพ่อแม่ของผู้ใดที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็ขอให้ท่านได้มีจิตใจตั้งมั่นอยู่ในพระรัตนตรัย ฝึกฝนในการให้ท่านรักษา ศิลป์ กำลังใจในการเจริญสมาธิภาวนามีได้ขาด เป็นพ่อแก้วแม่แก้วที่ใคร ๆ ทั้งโลกพากันยกย่องสรรเสริญ

สำหรับท่านที่มีลูก ก็ขอให้ได้ลูกที่เป็นลูกแก้วสมความปรารถนา ให้เขาเป็นผู้มีความฉลาดปราดเปรื่อง ทั้งทางโลกและทางธรรม พร้อมทั้งจะเชิดชูวงศ์ตระกูลให้สูงส่ง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญรุ่งเรือง ไม่น้อยหน้าประเทศใด เป็นศาสนิกที่ทรงคุณธรรมล้ำเลิศ สามารถยกย่องพระพุทธศาสนาให้สูงเด่น

ขออารมย์ธรรมแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันตเจ้าทั้งหลาย ตลอดจนบารมีธรรมของหลวงพ่อดุสิตโ ปากน้ำ บารมีธรรมของคุณยายอาจารย์ ผู้ได้ชื่อว่าเป็นลูกยอดกตัญญู และบารมีธรรมของพระภิกษุสงฆ์ทุกรูป ณ วัดพระธรรมกาย จงประมวลรวมกันเข้าด้วยกัน เป็นตบะ เป็นเดชะ เป็นพลวปัจจัย ส่งเสริมดลบันดาล อภิบาลคุ้มครอง ปกป้องรักษาให้พวกเราทั้งหลาย ณ ที่นี้ที่เกิดมาแล้ว ด้วยกายเนื้อจากกรรมมารดา จงสามารถปฏิบัติธรรมได้ก้าวหน้า บรรลุกายแก้ว คือเข้าถึงพระธรรมกายอย่างง่ายดาย ในกาลปัจจุบันชาตินี้โดยทั่วหน้ากัน

ขอน้อมถวายบุญกุศลทั้งหมดนี้ เป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ผู้เป็นแม่ของชาวไทยทั้งชาติ ขอให้พระองค์จงทรงพระเจริญมีพระชนมายุยั่งยืนนาน มีพระพลาณามัยสมบุรณ์ เป็นต้นแบบของแม่ที่ดีของชาวโลก ตลอดชั่วกัลปาวสาน เทอญ.